

ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА

#440 ЛИСТ ЕЛЕКТРОПРИВРЕДЕ
ЦРНЕ ГОРЕ АД НИКШИЋ

ЕПЦГ РЕГИОНАЛНИ ESG ЛИДЕР

Адреса редакције: Улица Вука Карџића 2, Никшић
Тел/факс: 040/204-223
е-mail: list.epcg@epcg.com
web: www.epcg.com

Издавач: Електропривреда Црне Горе АД Никшић
Тираж: 1200
Штампа: Grafo group

НАША КОМПАНИЈА ДОБИТНИК ПРЕСТИЖНЕ НАГРАДЕ

ЕПЦГ регионални ESG лидер 4

ТЕ ПЉЕВЉА ОБИЉЕЖИЛА 42 ГОДИНЕ РАДА

Циљ је енергетски независна држава 6

ПРОЈЕКАТ ТОПЛИФИКЦИЈЕ ОДЛИЧНО НАПРЕДУЈЕ:

Пробијена траса кроз брдо Плијеш 12

ОДБОР ДИРЕКТОРА ЕПЦГ ДОНИРАО 50000 ЕУРА МЈЕШТАНИМА СЕЛА ШУМАНЕ

Исправљање деценијске неправде 13

У ХЕ „ПИВА“ СТИГАО ТРОФАЗНИ ТРАНСФОРМАТОР ИЗ КИНЕ

Монтажа почиње у фебруару наредне године 14

ПРОИЗВОДНИ РЕЗУЛТАТИ ЗА ДЕВЕТ МЈЕСЕЦИ ОВЕ ГОДИНЕ

Добра позиција Електропривреде 18

ОБИЉЕЖЕНЕ ТРИ ГОДИНЕ РАДА ЕПЦГ СОЛАР ГРАДЊЕ

Обновљиви извори енергије приоритет 20

ЗОРАН РАДУЛОВИЋ, РУКОВОДИЛАЦ ДИРЕКЦИЈЕ ЗА ОИЕ

Радимо лавовски посао 22

КОРИСНИЦИ МОГУ ОСТВАРИТИ ПОВРАТ НОВЦА НА ОНЛАЈН КУПОВИНУ ДО КРАЈА НОВЕМБРА УЗ MASTERCARD

Још један бенефит за купце 23

ПОВЛАШЋЕНИ УСЛОВИ ЗА ОТПЛАТУ ДУГА ПОТРОШАЧИМА ИЗ ПРИВРЕДЕ

Ратама до статуса редовног платише 24

ENERGY WEEK WESTERN BALKANS 2024

Циљ што више зелених мегавата 26

ПРЕДСЈЕДНИК ОДБОРА ДИРЕКТОРА ЕПЦГ МИЛУТИН ЂУКАНОВИЋ У ПОСЈЕТИ ТЕРНИ

Корак ка јачању веза са регионалним партнерим 27

ИМПРЕСУМ

Предсједник Одбора директора
МИЛУТИН ЂУКАНОВИЋ

Извршни директор
ИВАН БУЛАТОВИЋ

Шефица службе за односе са јавношћу и маркетинг
МИЛИЦА АБРАМОВИЋ
milica.abramovic@epcg.com

Главни и одговорни уредник
МИОДРАГ ВУКОВИЋ
miodrag.vukovic@epcg.com

Руководилац Сектора за корпоративне комуникације
ТОМАШ ДАМЈАНОВИЋ
tomas.damjanovic@epcg.com

Новинари
ТАТЈАНА КНЕЖЕВИЋ ПЕРИШИЋ
tatjana.perisic@epcg.com

МАРИЈА ВУКОТИЋ
marija.vukotic@epcg.com

MI.SMO@EPCG.COM

Питајте, коментаришите, предложите, сугеришите, укључите се у доношење одлука, утичите на дефинисање и реализацију стратешких циљева и развој Компаније. Ваше мишљење јако је важно. Адресе: mi.smo@epcg.com, интерни веб портал или у писаној форми преко писарнице.

Уредник фотографије
ЗОРАН ЂУРИЋ
zoran.djuric@epcg.com

Дизајн и припрема за штампу
БЛАЖО ВЕЉОВИЋ
veljovic.pg@gmail.com

РЕПОРТАЖА

Острво мојих снова (III дио) 50

ЕПЦГ И ЕДФ ПОТПИСАЛИ МЕМОРАНДУМ О РАЗУМИЈЕВАЊУ

ЕПЦГ привлачи реномиране компаније 28

ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА ПОДРЖАЛА ПРОГРАМ BOOSTMEUP

Синергија заједничких циљева и визија 30

МИРЗА ЈУНУЗ, АУТОР АПЛИКАЦИЈЕ PREDICTION_APP

Боље планирање и оптимизација производње 34

ГОРАН ЂУКАНОВИЋ НА САМИТУ О СКЛАДИШТЕЊУ ЕНЕРГИЈЕ У ЦЕНТРАЛНОЈ И ИСТОЧНОЈ ЕВРОПИ

Почињу инвестиције у батерије 36

ЕПЦГ ПОКРЕЋЕ РАЗВОЈ БАТЕРИЈСКОГ ЕЛЕКТРО-СКЛАДИШНОГ СИСТЕМА

Новим системом до унапређења зелене енергије 38

О ПРОЈЕКТУ ИЗМЈЕШТАЊА РИЈЕКЕ ЂЕХОТИНЕ

РУП приводи крају радове на новом кориту 9

Интернет 40

ИНТЕРВЈУ: КАТЈА ФАШИНК – ЕКСПЕРТКИНЈА ЗА ОДНОСЕ СА ЈАВНОШЋУ

Енергетска дама региона 42

ДУШАН МИЈУШКОВИЋ, ИНЖЕЊЕР ЗА ГРАЂЕВИНСКЕ ПОСЛОВЕ У ДИРЕКЦИЈИ ЗА РАЗВОЈ И ИНВЕСТИЦИЈЕ

Инжењер на музичкој сцени 46

ИНТЕРВЈУ: БОБАН ПЕТРОНИЋ ВОКАЛ БЕНДА РИТАМ НЕРЕДА

Живимо овај живот 48

оБОЈАНа страна / Мудре мисли 52

Наградна игра 53

ПРЕПОРУКЕ

Феномен чуда у дјелу „Време чуда“ Борислава Пекића 55

УСКОРО НОВИ КВИЗ ЗА ДЈЕЦУ „ИСКРИЦА“

Додатно образовање за најмлађе 32

ЗАВРШЕН ДИО РАДОВА У ОКВИРУ II ФАЗЕ РЕКОНСТРУКЦИЈЕ И МОДЕРНИЗАЦИЈЕ ХЕ „ПЕРУЋИЦА“:

Агрегати А1 и А2 на мрежи 16

Добитници плакета

НАША КОМПАНИЈА ДОБИТНИК ПРЕСТИЖНЕ НАГРАДЕ

ЕПЦГ регионални ESG лидер

Награда Регионални ESG ЛИДЕР представља за нас велико признање, али и подстрек да наставимо посвећено да радимо у интересу свих наших стејкхолдера, у складу са triple bottom line концептом

Марија Вукотић

Црна Гора ове године била је домаћин IV Свјетског конгреса предузетника СКП ЦГ 2024 под називом ПРЕДУЗЕТНИШТВО: Људи, Сарадња, Развој, Сигурност. Годинама уназад дио компанијских активности укључује ЕСГ инвестиције, односно улагања у одрживо пословање и праћење низа фактора који се тичу заштите животне средине, друштвене одговорности и корпоративног управљања – Environmental, Social and

Corporate Governance. У оквиру конгреса додијељене су награде и признања најбољим компанијама и предузетницима на подручју Средње и Југоисточне Европе, а наша компанија добитник је признања РЕГИОНАЛНИ ESG ЛИДЕР. У име Електропривреде Црне Горе награду је примила Марина Шљиванчанин, координаторка извршног директора за ESG која је у оквиру конгреса имала излагање у оквиру панела – Примјери добре праксе. Она је овом приликом истакла задовољство поводом награде и подсјетила да

је Електропривреда Црне Горе као најстарија и једна од највећих компанија у Црној Горе представља стуб црногорске економије.

Наша улога је од суштинске важности, јер је само енергетски независна земља уједно и економски стабилна.

У обраћању Шљиванчанин је истакла одговорност не само према акционарима, већ и према широј заједници - запосленима, потрошачима, добављачима, али и друштву у целини.

Један од најснажнијих доказа ове посвећености је наше пословање у периоду Ковид пандемије и рата у Украјини, када смо упркос великим флукутацијама цијена електричне енергије, одлучили да не пренесемо те трошкове на потрошаче. Уместо тога, преузели смо терет кризе како бисмо заштитили животни стандард наших грађана и осигурали стабилност привреде Црне Горе.

Уз свијест о глобалним изазовима, као што су климатске промене и социјална неједнакост, одрживи развој постао је централни дио нашег пословања. Са поносом истичемо да смо 2022. године покренули пројекат Солари 500+ и Солари 3000+, чији је циљ омогућавање енергетске независности домаћинствима и привредним субјектима у Црној Гори. Овај пројекат вриједан 30 милиона еура не само да доприноси енергетској независности, већ смањује емисију угљен-диоксида и помаже очувању животне средине казала је Шљиванчанин.

Након успјешно завршеног циклуса, са задовољством истичемо да смо започели нови пројекат, Солари 5000+, с планираном инсталираном снагом од 70 MW и укупном вриједношћу од 56 милиона евра.

Поред тога, спроводимо и друге значајне пројекте, попут топлфикације града Пљеваља и еколошке реконструкције Термоелектране Пљеваља, чиме додатно доприносимо енергетској одрживости.

Електропривреда је чврсто опиједијељена ка одрживим рјешењима и развоју пројеката из ОИЕ, а план је да се активно настави са учешћем у процесу енергетске транзиције не само у Црној Гори него и у региону.

Награда Регионални ESG ЛИДЕР представља за нас велико признање, али и подстрек да наставимо посвећено да радимо у интересу свих наших стејкхолдера, у складу са triple bottom line концептом истакла је Шљиванчанин.

Четврто по реду издање Свјетског конгреса СКП ЦРНА ГОРА 2024 окупио је успјешне предузетнике, менаџере, лидере, представнике приватног и јавног сектора академске заједнице, цивилног друштва, медија и бројних других организација које својим радом и сарадњом са бизнис заједницом доприносе развоју предузетништва.

Догађај је обиљежио више од 100 излагања, предавања и презентација успјешних пословних пракси, двије пленарне сједнице, експертски округли сто „Предузетништво у 21. вијеку“, научно-стручни панели, програм Б2Б, иновирање текста Декларације СКП „Улога предузетништва у глобалном развоју“ усвојене на Конгресу у Загребу (2018), као и бројни други садржаји.

Иницијатива за одржавање Свјетског конгреса предузетника покренута је 5. марта 2016. године у Дубровнику, од стране 254 предузетника из 11 европских земаља - учесника Регионалног суммита предузетника средње и југоисточне Европе „300 НАЈБОЉИХ“.

Од тада се овај датум обиљежава као Свјетски дан предузетника. У организацији Конгреса учествује више десетина организација из десетак земаља свијета, предвођених главним организатором – Међународним економским форумом ПЕРСПЕКТИВЕ и извршним организатором - Друштвом

ПРОМО ГЛОБАЛ, главни покровитељ и партнер конгреса је Унија послодаваца Црне Горе.

Детаљ са прославе ТЕ Пљевља

ТЕ ПЉЕВЉА ОБИЉЕЖИЛА 42 ГОДИНЕ РАДА

Циљ је енергетски независна држава

Ослонац електроенергетског система Црне Горе, ТЕ Пљевља, од 1982. године до данас, произвела је 44,1 TWh електричне енергије. Завршетком еколошке реконструкције, која се очекује крајем наредне године, продужиће се њен вијек трајања, а реализација пројекта топлификације, омогућити грађанима квалитетније животне услове и остатак младих у Пљевљима

Татјана Кнежевић Перишић

Далеких 70-тих година 20. вијека, почеле су припреме за изградњу данашње Термоелектране. Скупштина Црне Горе је, у јуну 1974. године, дала гаранције за кредит потписан између владе Југославије и Совјетског Савеза, на основу којег је Совјетски Савез требало да испоручи основну опрему

за изградњу. Како се наводи у нашој Монографији, за градњу електране требало је издвојити 1,188 милијарди динара; огромна цифра за ту 1974. годину. Камен-темељац постављен је 20. новембра 1974. године, али су припремни радови почели тек у октобру 1975. Током градње владала је хронична беспарица, јер су се трошкови стално увећавали у односу на планиране, а предрачунска вриједност фе-

бруара 1982. Године, порасла на 3,8 милијарди динара! Коначно, након четири одлагања, Термоелектрана је пуштена у пробни рад 22. октобра 1982. године, када су из ње потекли први киловати струје, произведени сагоревањем мазута, који се користио за загревање котла, док је 24. новембра почела производња на угаљ. Након једногодишњег пробног рада, ТЕ "Пљевља" је званично

пуштена у рад 20. новембра 1983. године, на Дан ослобођења Пљевља.

Након тих 42 године, стратешким пројектима еколошке реконструкције, боримо се за продужетак њеног рада, али и за задовољење строгих захтјева Енергетске заједнице, у области очувања животне средине. Како се ради о осам пројеката, који ће се завршно реализовати идуће године, очекивања су, не само запослених у ЕПЦГ групи, него и грађана Пљевља и Црне Горе, да крајем 2025.године, добијемо еколошко енергетско постројење, а завршетком пројекта топлификације, топла и чиста Пљевља.

Пројекат еколошке реконструкције је кључни дио наше визије за будућност и његова реализација ће значајно унаприједити наш еколошки учинак, казао је, на скромној свечаности у сали ТЕ, извршни директор Иван Булатовић. Он је нагласио да инвестиције у овај пројекат, показује нашу одговорност према будућим генерацијама и наше одређење да у потпуности испунимо све европске еколошке стандарде. На овај начин,

Термоелектрана Пљевља неће бити само извор енергије, већ примјер постројења, које користи најсавременије технологије у складу с еколошким захтјевима, истакао је Булатовић.

Жељели смо да овај пројекат донесе и директне користи за све становнике Пљевља и зато посебно желим да истакнем наш пројекат топлификације. С поносом могу рећи да ће кроз имплементацију овог пројекта, вишак топлоте из Термоелектране бити искориштен за топлификацију домаћинства и институција, чиме ћемо побољшати комуналне услове у овом граду и смањити емисије штетних гасова из индивидуалних ложишта, казао је Булатовић.

Додао је да, уз ове пројекте, ЕПЦГ активно ради на диверзификацији нашег производног портфолија и увођењу обновљивих извора енергије. Соларни и вјетропаркови, хидроенергетски потенцијали, као и иновативна рјешења у складиштењу енергије, наши су приоритети у наредним годинама. Наш циљ је да Црна Гора постане енергетски независна земља, која користи своје

ресурсе на одржив начин, а Термоелектрана Пљевља ће бити централна тачка ове трансформације, казао је Булатовић.

Извршни руководилац подружнице Мирко Мазалица, захваљујући се свим запосленима и менаџменту компаније, казао је да се радови на неким пројектима већ изводе, док ће они, на пројектима адаптације котла и адаптације димњака, моћи бити урађени тек током великог застоја, планираног у априлу 2025. године. Он је истакао да је реализација ових пројеката, „најважнији приоритет за све нас, град Пљевља, ЕПЦГ и државу Црну Гору, те да би сваки други сценарио, произвео велике посљедице за све побројане субјекте“.

НАЈБОЉИ РАДНИЦИ ТЕРМОЕЛЕКТРАНЕ

По оцјени колега и менаџмента, ово признање су ове године добили: Дејан Вранеш, специјалиста за електро радове, Алмир Гаџовић, специјалиста за ТСУ, Илија Терзић, руковалац Блока, Милика Зечевић, машинбравар I-KV и Мирослав Нин-

Награђени радници

ковић, руковалац Багер станице.

За Дејана кажу да је „инжењер змај“; он, уз осмијех, каже да тек сад много учи. Без искусних електроинжињера и електричара, овај резултат не би био могућ, каже он, додајући да велику захвалност дугује њима као и читавом руководству ТЕ, што му је указало повјерење и част да буде један од награђених.

Надам се да ћу у будућности постизати још боље резултате, на које ће и моја фирма бити поносна, каже Дејан. Иако је имао примамљиве понуде на ЕТФ-у, остао је у Пљевљима. Каже вјерује у ТЕ:

Мислим да без базних извора енергије наш електроенергетски систем финансијски не би могао да буде успјешан. ТЕ је база и основа електроенергетског система; овдје се може доста научити, рад је динамичан, стварају се добри контакти, стиче искуство...Не бих ја то ништа

мијењао, каже Дејан.

Алмир је такође млади колега, који је у ТЕ дошао 2022. године, након што је девет мјесеци радио као сарадник на ЕТФ, па у пљевалској Гимназији:

Задовољан сам и захвалан на свему што сам добио у ТЕ Пљевља. Није то само награда, право да вам кажем, нијесам је очекивао, већ самим послом и односом колега. На питање шта је конкретно његов посао Алмир каже „све што има везе са управљањем“:

То значи, уз остало, читавање сензора, постављање аларма, упозорења, исписивање порука за оператере, одржавање сервера, рачунара...Јако је занимљиво, а колеге су одличне. Ми смо као тим, једино тако и можемо функционисати, јер зависимо један од другог... Међуљудски односи су јако добри, има пуно знања, другарства...одлука да остани овдје је била исправна, каже Ал-

мир.

Мирослав је руковалац багер станице, а то је тежак посао.

Ту сам 3 и по године, задовољан сам у потпуности, иако је посао захтеван, тежак, са пуно прашине. Мало ме награда изненадила, јер има добрих, одличних колега, који раде по 20-30 година, али кад сам је већ добио, рећи ћу вам да ми прија, част ми је! Мирослав истиче како га рад у родном граду испуњава, јер „вјерује и воли овај град“.

Милика је ово признање давно заслужио, слажу се сви. Сад негдје око Нове године, биће пуних 40 година, како ради у ТЕ; десетак година у машинском постројењу, а преосталих 30 у млинском. А вјерујте потписнику овог текста, Милика је у најтежем одјељењу термоелектране! Његов посао је ремонтовање радних кола и окивача дробилица; каже, тешко је посебно зими, кад пада снијег јер треба тај угаљ допремити до млинова:

Има неких 30 метар, одакле угаљ долази до бункера, а зими га снијег лијепи за бункере, па нам слијепи и додаваче, па траку...уф, доста посла док дође до млина! Али прашина је најгора! Гора ми је но кад теглим оне млинске позиције од 130 кила! Али добро, године пролазе, ради се и завршава све што треба, каже овај скромни човјек. Каже да „воли што је добио награду, иако сам шефу говорио, ајде изабери неке млађе, ја ћу брзо у пензију...Али он запео:оћу тебе и тачка! Па опет ми мило због тога, хвала им свима“, каже Милика. Вјерује да ће реконструкцијом ТЕ, „ако се све заврши како треба“, сванути Пљевљима! И још ако буде и цементара, што причају...остаће тај млади свијет да ради овдје...Грехота! Сви одлазе...које год дијете учи, остане по Подгорици, Београду...А штета да немају шансу у свом граду, закључује Милика.

Илија је већ шеста година дио ТЕ Пљевља. Насмијан и срећан због ласкавог признања, захваљује се свима, посебно директору Мазалици:

Срећан сам, волим свој посао, учим, стичем искуство. Кад сам био мали, све сам причао како ћу да радим у ТЕ, и ево данас заиста радим овдје, добијам и признање за свој рад-куд ћеш више, пита са осмјехом. Додајем, само нека ћевојка фали? Ма, има времена, али у праву сте. Остварујем полако све оно што сам желлио, доћи ће и ћевојка на ред, закључује Илија.

Ново корито ријеке Ћехотине

О ПРОЈЕКТУ ИЗМЈЕШТАЊА РИЈЕКЕ ЋЕХОТИНЕ

РУП приводи крају радове на новом кориту

Пројекат измјештања ријеке Ћехотине, од суштинске је важности за цијели енергетски сектор Црне Горе, каже извршни директор РУП-а Немања Лаковић. Угља има за још годину дана рада Термоелектране, због приближавања фронта радова кориту Ћехотине

Татјана Кнежевић Перишић

Пројекат измјештања тока ријеке Ћехотине „стар“ је неколико година, али није могао бити реализован због кашњења у добијању УТ услова 2019.године. Доласком новог извршног директора Рудника, Немање Лаковића, заједничком сарадњом Владе, надлежних министарстава и институција, добијена је дозвола за извођење радова по хитном поступку, а пројекат је проглашен пројектом од јавног интереса.

Министар Саша Мујовић је, након посјете Руднику, казао да је хитност реализације овог пројекта битна не само због функционисања енергетског система, него и безбједности за послених.

-Ми ток ријеке Ћехотине морамо измјестити, како вода не би продрла у коп и угрозила људе који би ту, евенуално, радили и на тај начин било блокирано вађење руде и њена даља експлоатација. И то је питање свих питања и нешто гдје се не смије чекати, казао је тада Мујовић.

Приликом посјете РУП-у, директор Немања Лаковић нас дочекује са огромном картом рудника, објашњавајући у чему је, у ствари, проблем и зашто овај пројекат мора бити готов наредне године:

Рудник угља је некад имао три копа, а сад има пола једног. Прва два су затворена, трећи ради али је због појаве клизишта, пола копа Потрлица затворено, прича Лаковић.

-Стога смо тај дио затворили, а ис-

коп руде се врши само у том преосталом дијелу Потрлице. До неке безбједносне границе до које РУ може да врши свој ископ, остало је угља за неких годину дана рада Термоелектране Пљевља. Зато морамо измјестити ток Ћехотине, у ствари, вратити је полако у њено „старо“ корито. Тако би поново отворили онај дио трећег копа, са великим налазиштем угља и омогућили Термоелектрани несметан рад, појашњава Лаковић. Додаје да раде и прате те промјене које се уочавају, те да ће, до средине наредне године, РУП имати довољно угља. Наш динамички план је већ охрабрујући и мислим да ћемо, координисаним дјеловањем, до краја следеће грађевинске сезоне 2025. Године, завршити овај пројекат. Он се мора

Хуманошћу обиљежили Дан Термоелектране

Акцијом добровољног давања крви у оквиру које је прикупљено 18 јединица животне течности, запослени су традиционално обиљежили Дан Термоелектране, стављајући у први план хуманост и одговорност који красе тај колектив.

Акцију је организовао Клуб добровољних давалаца крви – Подружница ТЕ Пљевља уз подршку менаџмента Термоелектране и Одјељења за трансфузију крви у Пљевљима. Посебна захвалност колегама хуманистима, Амеру Дрнди и Ранку Јашовићу, који су изнијели цијели терет организације акције, а оно што је посебно увеличало овај догађај јесте један број младих колега који су први пут донирали крв.

- Хвала Вам момци у име свих којима ће ваше донације бити помоћ у лијечењу, написала је на свом инстаграм профилу др Нађа Бошковић, начелница Одјељења за трансфузију крви Пљевља.

Након акције добровољни даваоци крви наставили су дружење на захвалном ручку у хотелу „Пљевља“.

Наредну акцију добровољног давања крви Клуб Електропривреде Црне Горе планира средином децембра у Никшићу, када се очекује велики одзив колега из Дирекције Друштва, ХЕ Перућица и ХЕ Пива.

dobrovoljni.davaoci@epcg.com

завршити у координацији са пројектом еколошке реконструкције, децидан је Лаковић.

ПРОЈЕКАТ У ТРИ ФАЗЕ

На питање да нам објасни шта ће све бити урађено, извршни директор Рудника угља каже да је вриједност пројекта око 20 милиона еура, а да је исти подијелен у три фазе:

Прва фаза је једна од најзахтјевнијих, јер се ради о дужини од 500 метара, која обухвата простор од бране Дурутовићи до изласка из бране, у оквиру које се налази кречњачки масив, најтврђи камен. У сарадњи са Рударским факултетом урађен је пројекат мињања, спроведена јавна набавка и мињање почиње уз праћење детаљних сеизмичких мјерења. Друга фаза обухвата ископ корита ријеке у дужини од 2,5 км, а до сада је механизација РУП-а скоро завршила послове на ископу новог корита ријеке. Трећи фаза је улив у корито ријеке Ђехотине и ту предстоје захтјевни послови измјештања надземне и подземне инфраструктуре. Послије измјештања тока ријеке Ђехотине, Калушићи су село, где се наставља ископ, а ту имамо угља до 2048. године, по рударском пројекту, за потпуно несметан и сигуран рад РУП-а и ТЕ Пљевља, каже Лаковић.

Иначе, водонепропусни канал се ради преко унутрашњег одлагалишног простора ПК "Потрлица" од позиције бране Дурутовићи до моста, код постојећег слапишта излазног портала тунела Велика Плијеш, у дужини од око 3,2 километра. Траса корита се пројектује по материјалу који је већ дуже вријеме одложен, објашњава Душан Марић, члан Радне групе за измјештање Ђехотине, који нас води у комплетан обилазак трасе.

Обављен је већ први слој ископа, слиједи други слој,

постављање гео мреже, камена, а ширина канала је пројектована на осам метара. Висина ће варирати, од 4 до 4,5 метара, јер је пажљиво анализирана количина падавина у дугом временском интервалу, тако да ће ови параметри бити довољни за све ћуди Ђехотине, сматра Марић. Додаје да пројекат укључује и изградњу четири моста: два друмска, један технички, за цјевовод и један пјешачки, док је, у горњем дијелу, предвиђена рибља стаза, са базенима са рибом.

Иначе, ове радове изводи Механизација РУП-а, чиме се доста уштедјело на укупној цијени пројекта, а добило се и на времену, обзиром на компликован Закон о јавним набавкама. У моменту писања овог текста, механизација је завршила око 90 одсто радова.

ЗА РУП ЈЕ КЉУЧНА НАРЕДНА ГОДИНА

Следећа година је кључна, поручује директор Лаковић. А и сада већ пуно проблема:

— Други дан, кад сам сјео у канцеларију, дочекала ме тужба општине Пљевља, од прије 12 година, 2,4 милиона еура које РУП треба да да плати, па 3,2 милиона колико је коштала експропријација села Калушићи, сам пројекат измјештања

Ђехотине је око 20 милиона, трошак еколошке реконструкције око 48 милиона еура, јер је наша просјечна фактура ка ТЕ око 6 милиона мјесечно, а нећемо радити осам мјесеци... Дакле, за сад, близу 90 милиона еура мањка, у односу на редован рад РУП-а.

Кренули смо у реконструкцију и броја запослених и служби, појачали оперативност механизације, смањили број кварова, радимо све што можемо да рационализујемо пословање. Нећемо радити масовно отпуштање, тражимо неки средњи модел па људима који нијесу тренутно упослени, налазимо посао. Унутар Рудника, а то је и препорука ЕУ о праведној транзицији, направили смо грађевинску групу, која броји 70-так људи, усклађујемо уговор са ЕПЦГ за санацију поља Крупац, радимо три пројекта за ТЕ, јављамо се, комерцијално, на тендере и као акционарско друштво; радимо фасаде на зградама у општини Пљевља, преко Еколошког фонда, дакле посла има, ко год хоће да ради, биће упослен ...

Ми смо затекли преко 1.300 људи, при чему преко 300 на одређено вријеме. Неки јесу потребни, неки нијесу, а сама систематизација није дозвољавала њихово трајно запошљавање. Ми смо, као менаџмент, направили нову систематизацију, у којој смо таргетирали број потребних радних мјеста; дошли смо до неког оптималног броја, а овај документ брзо шаљемо на Борд и надамо се да ће бити усвојен. Имали би тако, стваран број потребних људи, на јасно дефинисаним радним мјестима, јер не можете имати возача, који нам се води као радник на пољу лаванде! Свако мора бити распоређен тамо гдје му је радно мјесто, категоричан је Лаковић.

ЗАШТО ЈЕ НАРЕДНА ГОДИНА КРИТИЧНА ЗА ЕНЕРГЕТИКУ?

Лаковић истиче чињеницу да ће 2025. година и заиста бити једна од најтежих и изазовних година у енергетском сектору Црне Горе: Пазите, еколошка рекон-

Брана Дурутовићи

струкција ће узроковати застој и РУП-а и ТЕ, па ће се морати ићи на интервентну куповину струје. Неке су процјене да ће то ЕПЦГ коштати од 70-80 милиона еура; за завршетак измјештања Ђехотине, процјене су, треба око 20 милиона, сви започети пројекти ЕПЦГ се морају завршити, што кошта додатно... Процјене су да ће мањак у енергетском сектору бити преко 100 милиона еура!

Како то превазићи? Лаковић дио одговора види у здравом кредитном рејтингу ЕПЦГ, за разлику од РУП-а, којему банке нијесу наклоњене због "нечисте" енергије, па постоји договор да ЕПЦГ обезбједи финансирање. Измјештањем Ђехотине, можемо се вратити на дио копа Потрлица, пут села Калушићи, гдје постоје наслаге угља, довољне за рад до чак 2048. године, по рударском пројекту. Зато је овај пројекат толико важан и зато он мора бити завршен, закључује извршни директор РУП-а.

Душан Марић

Немања Лаковић

Радови на траси топловода

ПРОЈЕКАТ ТОПЛИФИКАЦИЈЕ ОДЛИЧНО НАПРЕДУЈЕ:

Пробијена траса кроз брдо Плијеш

Слика багера, тик до магисталног пута кроз Пљевља, означила је успјешно завршен примарни задатак пројекта топлификације, којег, у овом дијелу, проводи Електропривреда, да је пробијена траса пута на брду Плијеш, у дужини од 1400 метара

Татјана Кнежевић Перишић

Веома захтјеван посао, обзиром да се пут радио изнад магистрале, каже Веселин Секулић, помоћник директора ФЦ Производња и менаџер пројекта. Траса је почела од сервиса „Марјановић“, па до раскрснице према „Вектри Јакић“.

Други дио радова ће се одвијати од сервиса Марјановић до ТЕ Пљевља, а

они ће почети кад стигну топловодне предизоловне цијеви за подземни начин уградње. Наручене су у септембру, а рок испоруке је 2 и по мјесеца, каже Секулић.

Додаје како ће се, на дијелу пробијеног пута на надземни дио топловода, изводити минерски радови под контролисаним условима, јер је потребно проширити пут. За дио надземног топловода, потребно је по-

ставити и бетонске темеље за носаче челичних конструкција, на којима ће бити уграђене топлотне цијеви. Све у свему, динамика радова је добра, вјерујемо да ће прва фаза топловода бити завршена до маја 2025.године.

Електропривреда је обезбиједила средства за примарни извор, резервни извор и примарни топовод, а Управа за капиталне инвестиције и општина Пљевља, настављају овај пројекат. Са радовима који су наша обавеза, омогућићемо мању количину потребног угља за рад ТЕ, већу количину паре, мању концентрацију CO2 и других „тешких“ супстанци у ваздуху, чистији ваздух, воду и земљиште у граду, каже Секулић.

Треба додати и то да ЕПЦГ, заједно са Управом за капиталне инвестиције и општином Пљевља, већ ради на административним пословима за реализацију друге дионице топловода, од раскрснице Вектре Јакић до ужег дијела града у дужини од 4 километра.

Пројектом II и III фазе је предвиђена изградња секундарног топловода до колективних котларница те око 20 прикључака за све конзумне зоне и цјелокупан град. Тендер за избор извођача радова и стручног надзора, очекује се до краја године, уколико општина до тада изврши експропријацију дијела кућа и земљишта, који се налазе на траси пута, за што су обезбијеђена средства у буџету локалне управе.

Новац за пројекат обезбијеђен

За пројекат топлификације, Електропривреда је уложила 2,5 милиона еура и то за цјелокупну пројектну документацију и извођење радова од 2,3 км дужине примарног топловода. У сарадњи са државним органима, ресорним Министарством и Управом за капиталне пројекте, обезбијеђено је додатних 8,5 милиона еура, за завршетак цјелокупног пројекта.

ОДБОР ДИРЕКТОРА ЕПЦГ ДОНИРАО 50000 ЕУРА МЈЕШТАНИМА СЕЛА ШУМАНЕ

Исправљање деценијске неправде

Саша Бјековић

Татјана Кнежевић Перишић

Прије више од 25 година, РУП је, у срцу села Шумане, у пљеваљској општини, почео ископавање угља на површинском копу. Након појаве клизишта, дошло је до урушавања дијела сеоског пута и прекида комуникације села Шумане са магистралним путем. Механизација је обуставила ископавање, напустила село, а за собом оставила пустош: огромну рупу копа, потпуно уништен пут, клизиште, измјештен ток воде...РУП је имао обавезу да након завршетка радова, посебно након појаве клизишта, уради комплетну санацију, али су једноставно-отишли. Мјештани су годинама покушавали да алармирају друштвену заједницу да помогне у санацији пута и копа, али безуспјешно. А онда су се поново обратили и Електропривреди, и РУП-у, и општини и министру енергетике др Саши Мујовићу:

-Имали смо добар однос са министром Мујовићем, који је на, наш позив дошао овдје, разговарао са мјештанима и обишао терен, каже нам представник мјештана Саша Бјековић. Додаје како су наишли на његово разумијевање:

Видио је стање пута, који је био потпуно девастиран, радом рударске механизације; обишао површински коп, напуштен прије готово 27 година. Обавеза РУП-а да га рекултивише, никада није испуњена, прича Бјековић. Каже како су потом мјештани направили план шта би требало направити:

-Наравно да је прво и најважније било асфалтирање пута. Био је очајан, угрожавао безбједност свих нас који живимо у селу. ЕПЦГ је донирала 50 хиљада еура, РУП је дао

механизацију за припрему асфалтирања пута, општина Пљевља одобрила средства за тампонирање и припрему за асфалтирање око 500 метара пута. И коначно је кренуло! У име мјештана, захваљем се свима, каже Бјековић.

Подсјећа како је ово лијепо село још прије 40 година имало асфалт,

када га је мало које село у Црној Гори имало. Сјећа се прича како су мјештани, између себе, прикупили паре и платили фирми Грађевинар, да асфалтира пут. Живјело је тада ту око 200 домаћинства, али након ископавања руде, девастацијом цјелокупног простора, њих стотињак се иселило:

-Ипак је доста људи остало да живи овдје; рачунам неких 100 домаћинства...Напуштени коп је прекривен дрвећем, неком травом која је ту порасла, па се размјере штете мање примјећују, истиче Бјековић. Каже како је, након асфалтирања 1,2 км пута, наредне године у плану још толико, за други дио села. А онда да се приступи рекултацији обода бившег копа.

Задовољан је реакцијом и наше Компаније, Рудника, општине, посебно министра Мујовића, јер је, каже, вријеме да се дио велике неправде, учињене мјештанима, коначно исправи. Вјерује да би се дио становништва, које је одселило одавде, након завршетка пројекта, можда и вратио...

Завршни радови на локалном путу

У ХЕ „ПИВА“ СТИГАО ТРОФАЗНИ ТРАНСФОРМАТОР ИЗ КИНЕ

Монтажа почиње у фебруару наредне године

Тежак преко 1,3 тоне, након мјесеци путовања из Кине до луке Бар, а потом до ХЕ „Пива“, након два расписана тендера, коначно ће овај трансформатор, на прољеће, бити уграђен на мјесто постојећег трансформатора 1Т1, који ће, након демонтаже, остати у резерви, каже руководилац Подружнице Никола Даковић

Татјана Кнежевић Перишић

Референце овог трофазног трансформатора, дуго чеканог у Пиви, су јако добре: снага 132 МВА, напонски ниво 245/15,75кВ, номинална струја: 311,1/4839 А, укупна тежина 132 000 кг или 1.32 тоне. Подаци који занимају струку. А нама непознаница, што је толико путовао?

Транспорт је трајао готово три мјесеца, тачније од 20.јула до 14. октобра, прецизан је Даковић, али

„оправдања“ има: наиме, због ратних дејстава брод није могао проћи Суески канал, него је преусмјерен на Афрички рог, у Јужно Афричку Републику, што је изазвало кашњење у транспорту.

Даковић појашњава зашто је трансформатор набављен:

Проблеме које смо имали због квара трансформатора 2Т1 (квар се догодио у мају 2022. године), времену за утврђивање квара, времену које је било потребно за

ремонт трансформатора, времену потребном за транспорт, довели су до расписивања тендера за набавку новог трансформатора, VN каблова и припадајуће опреме за конекцију каблова. Први тендерски поступак је расписан у децембру 2022. године, али на њему није достављена нити једна понуда. Поново смо, 7.априла 2023., расписали Други тендерски поступак, када је, у предвиђеном времену, достављена валидна понуда Конзорцију-

Нови генератор за ХЕ Пива

ма: ChageZhou XD transformer CO & DongFang Electric International Corporation.

Са њима смо склопили Уговор за испоруку, монтажу и пуштање опреме у рад почетком новембра прошле године, каже Даковић.

Монтажни радови, испитивање опреме и пуштање у рад, почеће средином фебруара наредне године. Предвиђено је да извођење радова на градилишту траје 60 дана. У сваком случају, пуштањем у рад овог трансформатора, повећаће се поузданост рада агрегата А1, а добићемо и један трансформатор у резерви, каже Даковић.

ПРОИЗВОДНИ РЕЗУЛТАТИ ЕЛЕКТРАНЕ

Даковић каже да је до закључења овог броја листа, ХЕ „Пива“ произвела 544,660 GWh електричне енергије, док је планом предвиђена производња од 589 GWh, до краја октобра, што представља 92,4% од плана.

У односу на планирану годишњу производњу од 750GWh, ово је 72,62% остварења плана, прецизира Никола Даковић, руководилац подружнице за наш лист.

Тренутна кота језера је 659,83 mnv

Завршен овогодишњи ремонт

Ремонтни радови у ХЕ „Пива“ обављени су у периоду од 17. септембра до 8. октобра, каже први човек електране Никола Даковић. Додаје да је, у договору са Дирекцијом за трговину енергијом, одлучено да агрегат А1 буде оперативан практично цијело вријеме ремонта, највише због чињенице да исти није био на мрежи од октобра прошле, до почетка септембра ове године. Како истиче Даковић, сви радови, предвиђени планом ремонта, успјешно су извршени. Обухватили су санацију, испитивања, прегледе свих система унутар хидроелектране.

Санацију кавитационих оштећења на радним колима и спроводном систему агрегата изводио је фирма Санација и испитивање метала доо Београд; за испитивање материјала методама без разарања и пројекцији сигурносних вентила, био је задужен Институт црне металургије АД Никшић; противпожари систем у електрани контролисала је фирма Вулкан инжењеринг доо. Нови Сад, док је испитивање блок трансформатора и система уземљења у хидроелектрани радио Институт Никола Тесла Београд.

Санације кварова, који су уочени у протеклом експлоатационом периоду, прегледи опреме, испитивање функционалности заштитних система, пројекција функционалности и заштитних функција напојних система у електрани, пројекција исправности опреме у далеководном постројењу, која су, по уговору о разграничењу припала CGES-у, успјешно су завршени, каже Данило Рутешић, вођа ремонта. Истиче да је све радове обавило квалификовано особље хидроелектране, те да је, након завршених ремонтних радова, електрана очишћена и пуштена у рад.

(пуна акумулација 675 mnv), што одговара могућој производњи 175,499 GWh, при чему је максимална производња пројектована на неких 267,534 GWh. Исто тако, тренутна количина воде износи 525,895 милиона м3 (ко-

личина при пуном језеру је 742,294 милиона м3). Треба навести податак да је билансом за 2024. годину планирано стање акумулације 175 GWh на почетку мјесеца октобра и 161 GWh на крају мјесеца.

Радови на модернизацији ХЕ Перућица

**ЗАВРШЕН ДИО РАДОВА У ОКВИРУ II ФАЗЕ
РЕКОНСТРУКЦИЈЕ И МОДЕРНИЗАЦИЈЕ ХЕ „ПЕРУЋИЦА“:**

Агрегати А1 и А2 на мрежи

Дирекција за развој и инвестиције успјешно је окончала планиране радове на генераторском пољу агрегата А1 и А2, те монтирала опрему у високонапонском пољу за агрегат А6, завршила радове на затварачницама Слано и Повија, те инсталирала 15-так мјерних станица у Никшићком пољу, каже Гојко Благојевић, менаџер пројекта

Татјана Кнежевић Перишић

Два агрегата, А1 и А2, пуштени су у рад већ 1.октобра, односно 11.октобра, док се прикључење на мрежу шестог, очекује у децембру, због проширеног обима радова на машинској обради појединих компоненти у фабрици Извођача, појашњава Благојевић.

На прва два агрегата, завршена је замјена електронског дијела турбинске регулације, уграђен је нови диги-

тални турбински регулатор, реконструисан побудни систем, замијењени сви управљачки регулациони елементи и остварена топла редуванса, како код турбине, тако и код регулације напона. Реконструисан је и систем управљања агрегатом, а реконструисаним агрегатима се сада управља преко SCADA система. На новој SCADA-и ће бити, уз А1 и А2 и агрегат А6, али и реконструисане затварачнице Повија и Слано, каже Благојевић.

Задовољан је, такође, радовима на

двје затварачнице:

На затварачници Слано је завршена комплетна реконструкција електро и хидромашинске опреме, замијењена напајања на 0,4 kV, комплетно инсталиран систем напајања са 24 волта, за потребе управљачке и комуникационе опреме. Замијењен је серво мотор за управљање помоћним табластим затварачем, као и комплетни хидраулични систем и погон радијалног затварача. Са опремом за даљинско управљање, затва-

рачница Слано ће бити повезана са командом у ХЕ „Перућица“, појашњава Благојевић.

РАДИ СЕ СИСТЕМ МЈЕРНИХ СТАНИЦА

Паралелно са овим радовима, у Никшићком пољу се ради на систему мјерних станица. Инсталирају се хидрометеоролошке, хидролошке и падавинске станице у сливу:

До средине октобра смо поставили неких 15-так мјерних станица, а план је да се, до краја године, инсталира укупно 26, истиче Благојевић. Ријеч је о аутоматизованим станицама, које аутоматски прикупљају податке о дотоцима на ријекама, притокама Зете, као и на самој ријеци Зети и систему канала. Падавинске станице постављамо на десетак локација у околини Никшића, по Војнику, Вељем Дубоком и сличним мјестима, која се налазе у зони слива, каже. Значајно је, додаје Благојевић, што ће се све те информације „сливати“ у централном серверу, који ће бити дио WMS система за управљање водама, на основу којих ћемо радити моделовање, краткорочне и дугорочне прогнозе времена, разна планирања, ради оптимизације рада саме електране.

ПЛАНОВИ ЗА НАРЕДНУ ГОДИНУ

Велики су планови Дирекције за развој и инвестиције и у наредној години. Тада ће се радити на пољима агрегата А3, А4 и А7, те затварачница Крпац и Марин крст, док је 2026. година предвиђена за затварачницу Вртац и агрегат А5. Подсјећамо да је ЕПЦГ са аустријском компанијом Voith Hydro, потписала уговор за реконструкцију и модернизацију хидромашинске и електро опреме на агрегатима А5, А6 и А7, хидромеханичке и електро опреме затварачница као и уградњу опреме за хидролошка, хидрауличка и метеоролошка мјерења и имплементацију новог Интегралног информационог система. Вриједност овог Уговора је око 30.000.000 еура, а његовом реализацијом ће бити реконструисана и модернизована турбинска и електро опрема. Такође, свих пет затварачница ће бити модернизоване, имплементирани у заједнички систем даљинског управљања из надређеног система. Све ово ће повећати оптимално управљање хидроелектраном „Перућица“, повећати флексибилност електране и захтјеве тржишта електричне енергије, истиче Благојевић.

Гојко Благојевић

ПРОИЗВОДНИ РЕЗУЛТАТИ ЗА ДЕВЕТ МЈЕСЕЦИ ОВЕ ГОДИНЕ

Добра позиција Електропривреде

Остварена производња електрана је 1.941 GWh, што је 8 % ниже од плана, док је за исти период потрошња на нивоу 2.087 GWh што је за 3,8% више од плана. С друге стране, остварени извоз електричне енергије је 684 GWh, вриједности 65,6 мил €, док је за исти период, увезено 763 GWh електричне енергије, вриједности 57,3 мил €, каже први човјек Дирекције за управљање енергијом Дарко Кривокапић

Татјана Кнежевић Перишић

Када је у питању снабдијевање електричном енергијом потрошача, остварену производњу, те однос оствареног извоза и увоза електричне енергије, позиција

Електропривреде Црне Горе, након девет мјесеци пословања, је добра, оцјењује Дарко Кривокапић, руководилац Дирекције за управљање енергијом.

Цијене електричне енергије су се, на велетржиштима у овом дијелу Ев-

ропе, стабилизовале на ниво од око 80-100 €/MWh, ра просјечне цијене (профил BAND) за протеклих девет мјесеци изгледају овако: Мађарска 90,03 €/MWh, Италија 102,15 €/MWh, Србија 92,50 €/MWh, Хрватска 85,16 €/MWh, Црна Гора 91,82 €/MWh.

Цијене су имале реалан тренд кретања – Q1 и Q3 су височији у односу на Q2; високе цијене из првог квартала су нам омогућиле да наше вишкове из производње валоризујемо кроз продају и извоз струје, појашњава Кривокапић. Оцјењује како је други квартал карактерисао нешто већи увоз, из разлога што је ремонт ТЕ Пљевља трајао 14 дана дужи од планираног као и због чувања акумулација за љетни период.

Од јуна до септембра смо имали већу потрошњу, што због туристичке сезоне, што због преласка наших потрошача на систем хлађење/гријање, па је за ова четири мјесеца потрошња била већа за 87 GWh у односу на план.

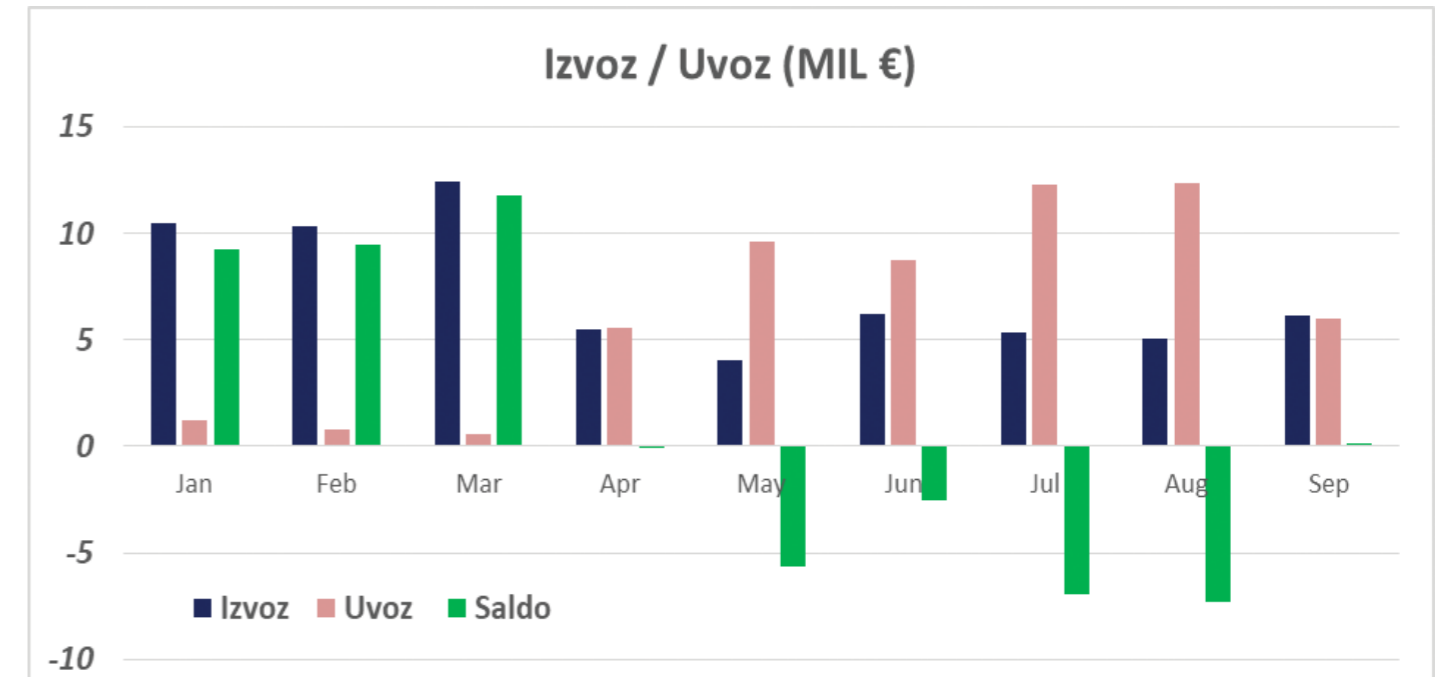
Кривокапић прецизира да је остварени извоз електричне енергије за посматрани период, износио 684 GWh, вриједности 65,6 мил €, док је за исти период увезено 763 GWh електричне енергије, вриједности 57,3 мил €. На графику је дат преглед извоза и увоза по мјесецима, изражен у еурима.

МАЊЕ ПРОИЗВОДИЛИ, А ВИШЕ ТРОШИЛИ

У протеклих девет мјесеци, електране су произвеле 1941 GWh електричне енергије, што је за 8 % ниже од плана, док је за исти период, потрошња износила 2.087 GWh, што

Дарко Кривокапић

је за 3,8% више од плана. Тако је ХЕ Перућица произвела 510,6 GWh електричне енергије, 18 % мање од плана, ХЕ Пива је остварила производњу 524,9 GWh, што је 2 % мање од плана, док је ТЕ Пљевља произвела 902 GWh, што је 3 % мање од плана из Биланса ЕПЦГ.

А падавина је било и више од планираних, иако неравнојерно распоређених по мјесецима, а према ријечима Кривокапића, свједоци смо честих, али краткотрајних обилних падавина, које ипак не пуне акуму-

лације.

Тако је, на територији Општине Никшић, пало 1310 l/m², што је 5% више од плана. Насупрот ове чињенице, имамо ситуацију да је производња из хидроелектрана подбацила, нарочито производња из дотока, што указује да смо и поред остварених падавина, имали ниже дотоке од очекиваних, каже Кривокапић, илуструјући то податком да је ХЕ Перућица из дотока произвела 332 GWh, што је свега 69 % од планираног.

Разлог нижих дотока у нашим рије-

кама налазимо у чињеници да је зима 2023/24. била без снијезних падавина, као и у податку да је сами распоред падавина током мјесеци био неравнојеран.

СТАЊЕ АКУМУЛАЦИЈА

Акумулације, на први дан октобра ове године, су на нивоу нешто више од плана из Електроенергетског Биланса, па су акумулације ХЕ Перућица за 28 GWh изнад плана (123 GWh), док је акумулација ХЕ Пива за 25 GWh испод плана (150 GWh).

Акумулација Крупац

Детаљ са прославе

ОБИЉЕЖЕНЕ ТРИ ГОДИНЕ РАДА ЕПЦГ СОЛАР ГРАДЊЕ

Обновљиви извори енергије приоритет

Као кћерка фирма ЕПЦГ, Солар градња је дио великог инвестиционог циклуса и развоја нових, зелених извора енергије. Нема ни најмање сумње да су обновљиви извори будућност

Марија Вукотић

Предсједник Одбора директора ЕПЦГ Милутин Ђукановић на свечаности поводом три године рада Солар градње подсјетио је на значај фирме, пројекта који је замишљен у складу са пословном

политиком - производи електричну енергију тамо гдје трошиш и колико трошиш, пословна филозофија која је побједник не само на Балкану него у читавој Европи. Ђукановић казао је да су у претходном периоду имали доста проблема, али да је мало ко урадио посла за кратак период као

Солар градња.

Компанија која је стопроцентно у државном власништву једна је од ријетких која ради и чији рад зависи од учинка. Камо среће да су и остале институције и државне компаније зависне од тога колико ураде", рекао је Ђукановић.

Предсједник Одбора директора

ЕПЦГ каже да та чињеница треба свима да служи на част и овом приликом указао на бројне пројекте, који су у плану, на стотине нових мегавата међу којима је СЕ Крупац, изградња електране на Капином пољу, Озрињима, СЕ Вртац, Слано, па је логично да у овој причи Солар Градња може да планира своје приходе, казао је Ђукановић. Овом приликом истакао је и реализацију батеријских електро-складишних система, који су кључни за стабилизацију електро-енергетског система и интеграцију обновљивих извора.

- Принцип у дијелу изградње батеријских система је јасан: за сваки уграђени мегават соларне енергије, желимо један мегават-сат батерија", нагласио је Ђукановић.

Даљи корак у реализацији овог пројекта је расписивање јавног позива за израду Студије изводљивости и идејног рјешења, казао је Ђукановић и закључио да нема дилеме да је побједник у зеленој транзицији соларна енергија.

В.Д. извршног директора Солар градње Милутин Маројевић на свечаности је подсјетио да је од прве монтаже реализоване 23. јуна 2022. године до данас монтирано 5.813 фотонапонских система, што ће рећи да кроз два пројекта „3000+и 500+“ и „5000+“ извршена је монтажа ФНС укупне снаге. 57.567KWп. Маројевић је истакао да није било лако, али и да је довољно разлога да буду задовољни. Маројевић, честитао је запосленима дан фирме, поручивши да је половање Солар градње нераскидиво повезано за матичном компанијом.

Као кћерка фирма ЕПЦГ, дио смо новог, великог инвестиционог циклуса и развоја нових, зелених извора енергије. Нема ни најмање сумње да су обновљиви извори будућност енергетике и сигуран сам да смо у правом тренутку кренули у правом смјеру", оцијенио је Маројевић.

Марина Јочић, предсједница Одбора директора ЕПЦГ Солар градња, овом приликом истакла је значај заједништва, рада и труда радника и то је принцип којим се у раду увијек треба руководити.

Солар градњу за коју годину видим као фирму у којој ће радници добијати станове по повлашћеним условима, у којој ћемо помоћи да се школују дјеца наших радника, да буду веће плате, све то бих вољела, а све то зависи од оних који управљају овом фирмом, али прије свега од оних који раде", казала је Јочић.

Милутин Маројевић

Марина Јочић

Оснивањем те компаније, казао је Предсједник општине Никшић Марко Ковачевић, Црна Гора након 30 година добила је нове изворе електричне енергије, а Електропривреда Црне Горе вишемилионске приходе од градње соларних панела и пројеката. Оно што је још више важније јесте да је Солар градња постала нови замајак економског развоја нашег гра-

да и да оно што су некада у 20 вијеку за Никшић значили Боксити, Жељезара данас то за Никшић значи Солар градња и не само за Никшић већ и за Црну Гору", казао је Ковачевић.

Поводом три године рада, Солар градња је наградила најбоље раднике и монтерске екипе, а на свечаности је приказан кратки видео запис о раду у претходном периоду.

ЗОРАН РАДУЛОВИЋ, РУКОВОДИЛАЦ ДИРЕКЦИЈЕ ЗА ОИЕ

Радимо лавовски посао

У Дирекцији за обновљиве изворе енергије интензивно комуницирају са купцима – произвођачима и свакодневно пријављују најмање од 5 до 10 корисника. Овог мјесеца, за првих десет дана имали су око 650 нових купаца, са поносом истиче за лист Радуловић

Марија Вукотић

Пословање Солар Градње нераскидиво је везано за развојне пројекте Електропривреде која је и иницирала пројекте Солари 3000+ и 500+ али и бројне друге из области соларне енергије. Улагање у ОИ приоритет је енергетског сектора. Зоран Радуловић, руководилац Дирекције за ОИЕ вјерује да су сви цјелокупно задовољни реализацијом пројеката али да ће компанија све учинити да до краја године задовољство буде потпуно и са великим ентузијазмом каже да ће бројке показати све.

У Дирекцији за обновљиве изворе енергије интензивно комуницирају са купцима – произвођачима и свакодневно пријављују најмање од 5 до 10 корисника, циљ је каже Радуловић пријавити што већи број корисника али оно што је добро јесте да интересовање расте. Само овог мјесеца за првих десет дана имали су око 650 нових купаца са поносом истиче Радуловић.

Један од задатака ове Дирекције је да се бави изградом планова уградње соларних система на објектима будућих корисника, па колеге из Дирекције кажу да прате процес на сваком нивоу. До момента када смо

последњи пут Дирекцију контактирали статус обиђених потрошача је био 6,449 п укупне снаге 68,925MW, тј. 78,289MWп. Радуловић каже и да је у систему још и 2,512 потрошача укупне снаге 20,982MW, тј. 24,076MWп којима је монтажа започета и само се чека датум монтаже. Ово је континуирани процес па се и бројке се свакодневно мијењају истиче Радуловић.

У оквиру Дирекције ради се и креирање серије издатака и генерисање фактуре за кориснике ФНС, па из Дирекције кажу да је током марта 2024. године развијена аутоматика у креирању серија издатака и генерисању фактура за кориснике ФНС. Увођењем аутоматике убрзан је процес фактурисања и грешке у раду су сведене на минимум. Свакако, остала је могућност ручног фактурисања корисника када се јави потреба за тим (корекција фактура, сторнирање, ручно фактурисање мањег броја корисника и сл.), за које послове су задужени запослени у Служби за фактурисање ФНС, који су прошли комплетну обуку, тестирање програмског рјешења. Прије увођења аутоматике за потребе фактурисања, запослени у Служби за фактурисање ФНС ручно су креирали на стотине фактура, које су одрађене уз висок степен квалитета и минимум грешака. У Служби се обављају и послови креирања кредита и генерисања планова отплате, послови доставе фактура, послови затварања уплата по ратама кредита за уграђене ФНС, као и послови праћења наплате, који обухватају извјештавање о неплаћеним ратама, контактирање корисника у кашњењу и припрему података за слање СМС опомена неуредним платишама.

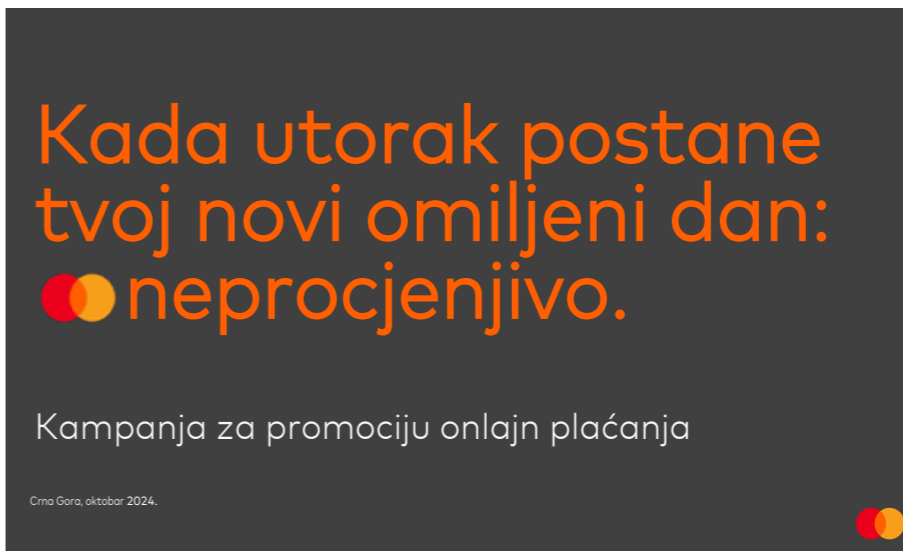
Мониторинг је важна карика у пословању Дирекције, а конкретно се формира и цјелокупна база прозјурмера. Служба за мониторинг свакодневно прати и анализира рад инсталираних соларних енергетских система што укључује праћење перформанси система, откривање кварова и проблема на системима и извјештавање о раду постојећих система.

Такође у оквиру службе, формиран је и CALL центар преко корисничког сервиса и броја ФЦ Снабдијевање као и мејл адресе, тако да на дневном нивоу појашњавамо и рјешавамо проблем власника ФН Система уз помоћ надлежних служби у ЕПЦГ и колега из Солар градње, закључује Радуловић.

КОРИСНИЦИ МОГУ ОСТВАРИТИ ПОВРАТ НОВЦА НА ОНЛАЈН КУПОВИНУ ДО КРАЈА НОВЕМБРА УЗ MASTERCARD

Још један бенефит за купце

Mastercard је глобална технолошка компанија у индустрији плаћања

постају тренд на тржишту Црне Горе, услед једноставности, сигурности и практичности овог начина плаћања, који пружа беспријекорно корисничко искуство. До краја новембра, не само да имате могућност да из удобности свог дома пронађете све артикле који су вам потребни, без стајања у реду или чекања, већ можете остварити и додатне погодности.

Јелена Сретеновић, директорка за тржишта Црне Горе, Србије, и Босне и Херцеговине компаније Mastercard, истакла је да онлине плаћања постају све заступљенија на платном тржишту и доприносе најбољем корисничком искуству.

Сретеновић је додала: „Ове године наша традиционална кампања ставља у фокус онлине плаћања и њихову једноставност и безбједност. У оквиру наше Рау анд Гет кампање погодности, корисници Mastercard картица могу једноставно да плаћају онлине и да уз то остваре и поврат новца. То је беспрекорно дигитално искуство које доноси једноставност, сигурност и лакоћу свакој трансакцији“.

Mastercard је глобална технолошка компанија у индустрији плаћања.

Наша мисија је да повежемо и оснажимо инклузивну, дигиталну економију која користи свима, свуда, чинећи трансакције сигурним, једноставним, паметним и приступачним. Користећи сигурне податке и мреже, партнерства и страст, наше иновације и рјешења помажу појединцима, финансијским институцијама, владама и предузећима да остваре свој највећи потенцијал. Са везама у више од 210 земаља и територија, градиво одрживи свијет који отвара непроцењиве могућности за све – закључује Сретеновић.

Припремио:
Миодраг Вукотић

Корисници Mastercard картица имају прилику да ове јесени открију свијет непроцењивих могућности и остваре поврат новца до краја новембра! Сваког уторка у периоду од 1. октобра до 30. новембра за извршено једно или више онлине плаћања у укупном износу од минимално 50 еура код одабраних трговаца који учествују у кампањи, купци остварују 5 еура поврата.

Трговци који учествују у промоцији су Cosmetics, Црногорски Телеком, Електропривреда Црне Горе, Гло-

во и Воли. Резултати овогодишњег Masterindex истраживања указују на то да корисници картица најчешће онлине плаћају режије, опрему за домаћинство, храну и производе из области љепоте и здравља, а сваког уторка управо код одабраних трговаца у овим категоријама биће могуће остварити погодности. Било да поручите храну из омиљеног ресторана, купујете омиљене дрогерijske производе или плаћате рачуне, онлине плаћање доноси вам поврат новца. Плаћања путем интернета све више

Детаљи актуелне промоције

У периоду од 1. октобра до 30. новембра, корисници Mastercard картица могу остварити поврат новца у износу од 5 еура, за обављено једно или више онлине плаћања уторком, у укупном минималном износу од 50 еура, искључиво код одабраних трговаца: Cosmetics (МПМ д.о.о), Црногорски Телеком, Електропривреда Црне Горе, Глово Монтенегро и Воли Траде д.о.о. Поврат новца биће извршен до 15. дана у мјесецу који слиједи након мјесеца у коме је извршено посљедње плаћање и може се остварити највише пет пута у току назначеног периода. У кампањи учествују кредитне и дебитне Mastercard картице физичких лица издатих од стране свих банака у Црној Гори.

Љубо Булатовић

ПОВЛАШЋЕНИ УСЛОВИ ЗА ОТПЛАТУ ДУГА ПОТРОШАЧИМА ИЗ ПРИВРЕДЕ

Ратама до статуса редовног платише

Електропривреда Црне Горе је повлашћене услове за отплату заосталог дуга понудила и потрошачима из привреде. За ту категорију купаца, максимални број рата је 30, минимална рата износи 50 еура, казао је Љубо Булатовић, шеф Службе за уговорене односе и управљање комерцијалним купцима -Сектор за продају

Марија Вукотић

Сама акција Споразум по повлашћеним условима - за потрошаче из привреде подразумева понуду крајњим купцима из категорије „Остала потрошња“, који

имају неизмирене обавезе по основу утрошене електричне енергије, да свој дуг могу измирити потписивањем Споразума по повољним условима и на тај начин избјегну принудне мјере наплате казао је Љубо Булатовић, шеф Службе за уговорене односе и

управљање комерцијалним купцима - Сектор за продају.

Циљ акције по ријечима Булатовића је да се потрошачима из привреде помогне, да по повлашћеним условима и на крање повољан начин измире своје обавезе по основу дуга за

утрошену електричну енергију. Сама акција је започета 01.10.2024.године и трајаће до 31.12.2024.године.

Акција доноси низ повољности повољности за наше купце из категорије потрошње „Остала потрошња“, који имају неизмираних обавеза по основу дуга за утрошену електричну енергију. Споразумом је омогућена отплата дијела дуга уз признање укупног дуга и то на начин да купац може одабрати да потпише Споразум за дио дуга, тачније четвртине дуга (25%), трећине дуга (33%), половине дуга (50%) и укупног дуга (100%). Максималан број рата за отплату дијела дуга предвиђен овом врстом споразума је 30, док иннос рате на може бити мањи од 50,00 €. Остале повољности предвиђене овом акцијом омогућавају купцима који приступе потписивању Споразума изузеће од принудних мјера наплате док се Споразум поштује. То значи да ће се по потписивању Споразума повући предлози за извршење код судова и Јавних извршитеља. Такође за вријеме трајања споразума се неће обрачунавати затезна камата и неће с прибјегавати обустави санабдијевања електричном енергијом истиче Булатовић.

Услови за потписивање овог спо-

разура су да регистровани купац, који има потписан Уговор о снабдијевању електричном енергијом, мора платити последњу фактуру издату у мјесецу потписивања споразума. Такође приступање овом споразуму је омогућено и за купце који већ имају потписан споразум по другим условима, уз ослов да исти поштују.

Поред тога, да купци морају извршити плаћања свих трошкова по Предлозима за извршење, уколико их имају.

Обавезе купца су да редовно измирују фактуре и рате дефинисане споразумом, као и то да по истеку Споразума закључе нови Споразум за преостали износ дуга, под условом да су све рате и рачуни у међувремену по доспијећу измирани.

За лист Електропривреда Булатовић каже да укупан број регистрованих активних купаца на категорији „Остала потрошња“ на 30.09.2024. године је 37.806 и додаје да услови за потписивање овог Споразума су исти за купце којима је обустављено снабдијевање електричном енергијом због дуга. Они су још у обавези да уплате таксу за прикључење. За наш корпоративни часопис шеф Службе за уговорене односе и управљање

комерцијалним купцима -Сектор за продају износи и најновије податке по завршеном обрачуна за мјесец септембар 2024 године, и каже да број редовних платиша у категорији остала потрошња у односу на укупан број купаца по ОЈ Снабдијевања је највиши у Тивту и то 62,54 %, док је тај број најнижи у Рожајама 39,95 %.

ПРИВРЕДНИЦИ ЗАДОВОЉНИ АКЦИЈОМ

Бенефити акције су видљиви, и већ даје резултате а ми смо смо се потрудили да дођемо до корисника ове акције. Углавном сви су задовољни кампањом, у складу са Законом о заштити података имена контактиранх привреднике нећемо објављивати. Сагласни су да је акција сјајна, пружа могућност отплате дуга на рате, што је олакшавајућа околност за све. Сматрају да се овакве акције требају спроводити што чешће, али кажу да наредна акција можда треба бити на више рата каже један од саговорника.

Предност ове акције је и та што се привредници не морају задуживати код комерцијалних банака по великим каматама, тако да су сагласни да ова акција треба увијек бити присутна.

POVLAŠĆENI USLOVI ZA POTROŠAČE IZ PRIVREDE

OTPLATA DUGA PO NAJPOVOLJNIJIM USLOVIMA

- Maksimalni broj rata **30**
- Minimalna mjesečna rata **50€**
- Mogućnost otplate dijela duga: **25%, 33%, 50% i 100%**
- Izuzeće od prinudnih mjera naplate
- Obustava obračuna zatezne kamate

više informacija

www.epcg.com

19100

Od 01. 10. do 31. 12. 2024.

Марија Вукотић

Уводном дјелу конференције говорио је предсједник Одбора директора Милутин Ђукановић који је казао да Електропривреда креће још снажније да инвестира у енергетски сектор Црне Горе, и додао да је неопходно обезбиједити што више „зелених“ мегавата, који значе чисту енергију за грађане и мање емисије штетних гасова

Ђукановић је апострофирао значај и развој обновљивих извора енергије, наглашавајући кључну улогу Електропривреде у том процесу. ЕПЦГ има јасну политику. Постоје три кључне поруке којих се придржавамо

ENERGY WEEK WESTERN BALKANS 2024

Циљ што више зелених мегавата

Energy Week Western Balkans 2024 стратешки догађај за Црну Гору, ове године одржан у Будви, служио је као кључна платформа за привлачење инвестиција везаних за обновљиву енергију и подстицање регионалне сарадње међу земљама Западног Балкана.

– производи гдје трошиш, коришћење хидроенергетске инфраструктуре за прикључење соларних електрана и развој батеријског електро-складишног система“, навео је Ђукановић. Он је на конференцији Енерги Week Western Балканс 2024, која се одржала у хотелу Маестрал Ресорт у Пржну, подсетио да је ЕПЦГ потписала меморандуме са престижним компанијама Hyundai и UGRT.

Ми смо спремни за сарадњу са партнерима и међународним инвеститорима, у циљу унапређења електроенергетског сектора Црне Горе“, рекао је Ђукановић.

Уводно обраћање Ђукановића на тако важном међународном догађају је још једна потврда посвећености компаније унапређењу електроенергетског сектора, у складу са савременим свјетским стандардима и трендовима. Ова енергетска конференција стратешки је догађај за Црну Гору.

Окупила је водеће стручњаке из области енергетике, међународне инвеститоре, представнике институција и компанија из региона и Ев-

Иван Булатовић

ропе међу којима је и министар рударства, нафте и гаса у Влади Црне Горе Адмир Шахмановић, министар енергетике у Влади Републике Српске Петар Ђокић, регионални менаџер Свјетске банке, Кристофер Шелдон, генерални директор Електропривреде Србије Душан Живковић, представници престижних компанија Hyundai и UGRT.

Милутин Ђукановић

БУЛАТОВИЋ: ТРАНЗИЦИЈА КА ЗЕЛЕНОЈ ЕНЕРГИЈИ – НЕЗАУСТАВЉИВ ПРОЦЕС

У енергетици фокус мора бити на ОИЕ, нарочито на соларе, јер у овом региону постоји огромни соларни потенцијал и то је нешто што се мора искористити, а истовремено представља разлог зашто се не морамо ослањати на гас, казао је Иван Бу-

ПРЕДСЈЕДНИК ОДБОРА ДИРЕКТОРА ЕПЦГ МИЛУТИН ЂУКАНОВИЋ У ПОСЈЕТИ ТЕРНИ

Корак ка јачању веза са регионалним партнерима

Миодраг Вукотић

Предсједник Скупштине Црне Горе Андрија Мандић и предсједници Одбора директора ЕПЦГ и ЦГЕС-а, Милутин Ђукановић и Александар Мијушковић, посјетили су Диспечерски центар италијанске компаније Терна у Риму – најсавременији у Европи, саопштено је из Скупштине Црне Горе.

У италијанској компанији су истакли добру сарадњу са ЦГЕС-ом, компанијом са којом је реализован пројекат подморског кабла између Италије и Црне Горе.

Како су истакли, компанија жели да оснажи енергетски систем повећањем конекција са сусједним земљама. У разговору са предсједником Мандићем истакнут је значај

развоја мреже и интеграције тржишта електричне енергије“, пише у саопштењу.

Током посјете, црногорска делегација је имала прилику да се детаљније упозна са пословним процесима и операцијама Диспечерског центра, као и са најсавременијом технологијом и праксом за управљање електроенергетским системом и то у врло захтјевним условима великог учешћа производње обновљивих извора електричне енергије.

“Посјета Терни представља регионалну сарадњу у енергетском сектору. Ова посјета, такође је и корак ка јачању веза између црногорских енергетских компанија и регионалних партнера, што доприноси даљој интеграцији и повезивању тржишта“, наводи се у саопштењу са овог састанка.

тових, извршни директор ЕПЦГ на панелу Акт о балансирању: Навигација транзиције са угља на ОИЕ, насупрам стратегије на западном Балкану који се одржао у оквиру дводневне конференције Energy Week Western Balkans 2024.

Булатовић је казао да је отворено питање како да енергију произведену у термоелектрани замијенимо неким другим извором.

То није лак посао, јер то није само енергетско, већ и социјално питање. Транзиција ка зеленој енергији је незаустављив процес, који се наставља и то треба да буде основни задатак свих нас, закључио је Булатовић.

Булатовић је истакао да ЕПЦГ акценат ставља на вјетро и соларне могућности.

Гас се може испитивати од стране приватних инвеститора и уколико постоји добар пројекат ми ћемо бити свакако подршка, сматра Булатовић.

Осврнуо се и на водоник, као енергент. Истакао је да за сада за то не постоји стратегија те да је то текући процес, али да постоји заинтересованост приватних компанија за истраживање могућности коришћења водоника у Црној Гори.

Душан Живковић, генерални директор ЕПС-а, сматра да је енергетска сигурност тема која ће привлачити велику пажњу и у наредном периоду.

Сматра да ће свака компанија у складу са својим ресурсима тражити најбоља рјешења и ићи путем транзиције који је дуготрајан, али исправан корак.

Живковић је на конференцији “Energy Week Western Balkans 2024” рекао да Србија у значајној мјери зависи од угља, и да је осим развоја обновљивих извора енергије (ОИЕ) важно сагледати и потенцијал нуклеарне енергије.

На сесији су говорили и Дражен Јакшић, са Института Хрвоје, Иван Копривица, технички директор ЕРС-а и Петар Шаиновић, генерални директор Siemens.

На конференцији су отворена бројна питања важна за енергетски сектор држава региона, међу којима је важно питање оно које се односи на искључивање угља из енергетског микса.

Догађај је окупио водеће стручњаке из области енергетике, међународне инвеститоре, представнике институција и компанија из региона и Европе.

ЕПЦГ и ЕДФ ПОТПИСАЛИ МЕМОРАНДУМ О РАЗУМИЈЕВАЊУ

ЕПЦГ привлачи реномиране компаније

Електропривреда Црне Горе и француска компанија ЕДФ потписале су Меморандум о разумијевању, који би требало да постави оквире за дугорочни дијалог у области енергетске транзиције и нискоугљеничних технологија. У фокусу сарадње двије државне компаније биће градња хидроелектрана

Томаш Дамјановић

Сврха Меморандума је да се дефинише и успостави оквир за размјену мишљења у области енергетске транзиције, те у областима од заједничког интереса у којима би ЕДФ могао да учествује као стратешки партнер и да допринесе као пројектант, индустријски коинвеститор и оператор у области хидроенергије и, евентуално, у другим међусобно договореним областима.

ЕПЦГ и ЕДФ намјеравају да сарађују на развоју нових хидроелектрана у циљу обезбјеђивања енергетске сигурности Црне Горе, примењујући најбоље међународне стандарде у области заштите животне средине и друштвених питања, технологијама и пракси.

Предсједник Одбора директора ЕПЦГ, Милутин Ђукановић, казао је да је хидроенергија један од великих потенцијала за развој Црне Горе, а енергетика дјелатност која може

сигурно да буде локомотива развоја државе.

“Ово потписивање значи да и западне реномиране компаније позитивно гледају на идеје и ЕПЦГ и Министарства енергетике и мислим да и осјећају ту нашу посвећеност. Могу да обећам да ћемо заиста бити посвећени да се реализују ови пројекти о којима данас разговарамо”, рекао је Ђукановић на церемонији потписивања у Вили Горица.

Извршни директор ЕПЦГ, Иван

Булатовић, саопштио је да је задовољан што данас потписују меморандум о разумијевању са реномираном француском компанијом, у циљу реализације заједничких пројеката које су брижљиво планирали и бирали.

“Овај меморандум о разумијевању потврђује и европски пут ЕПЦГ и нашу европску перспективу и одређеност да урадимо све како би сектор енергетике доживио једну праву експанзију”, рекао је Булатовић.

Према његовим ријечима, меморандум о разумијевању предвидио је улагање у зелену енергију, односно у обновљиве изворе енергије.

Он је захвалио представницима ЕДФ-а које су препознали партнера у ЕПЦГ.

Потпредсједник ЕДФ-а за Европу и централну Азију, Марк Гинар, казао је да су у јуну, приликом посјете премијера Милојка Спајића Француској, разговарали о томе како би ЕДФ могао допринијети развоју енергетике у Црној Гори.

“У међувремену су стручни тимови двије компаније радили на успостављању даље сарадње”, рекао је Жирард. ЕДФ, како је навео, тражи и препознаје перспективе за развој пројеката у Европи, подсјећајући да већ реализује низ пројеката у Афри-

ци, Азији и чак и у Европи.

Министар енергетике Саша Мујовић поручио да је сигуран да знање ЕДФ-а удружено са снагом ЕПЦГ може резултирати градњом тако велике хидроелектране.

Уколико би дошло до стратешког партнерства двије компаније, све ће бити јавно, транспарентно, свима доступно и сваки грађанин Црне Горе ће моћи да зна какве бенефите од таквог партнерства може очекивати, поручио је Мујовић.

Премијер Милојко Спајић саопштио је да му је велико задовољство што се дошло до тога да се конкретно говори о пројектима који ће бити имплементирани, као и о потенцијалима Црне Горе. Он сматра да је тим ЕПЦГ за кратко вријеме, од првог састанка са ЕДФ-ом у Паризу, одрадио лавовски посао.

Честитке Електропривреди на сарадњи са реномираним партнером највећом енергетском компанијом у Европи и међу највећима на свијету која има јасну визију и сјајне технологијама у практично свим линијама производње електричне енергије, казао је предсједник Владе и истакао да су бројни партнери заинтересовани за сарадњу на плану валоризације хидропотенцијала Црне Горе. “Истакао сматра да је хидропотен-

цијал у Црној Гори очигледан, као и да су многи заинтересовани тренутно за партнерство.

Амбасадорка Француске у Црној Гори Ан-Мари Маско, честитала је тимовима обје компаније на успостављеној сарадњи.

“Међусобна корисна сарадња између Француске и Црне Горе односи се на питање одбране, здравља, инфраструктуре и животне средине.

Радујем се будућем развоју наше сарадње на свим пољима”, закључила је Маска.

Обим сарадње може бити проширен на друге области које су међусобно усаглашене између ЕПЦГ и ЕДФ. Такве области могу обухватати пројектовање различитих фотонапонских постројења већих размјера, у вези са ХЕ пројектима, израду рјешења за складиштење енергије великих размјера као што су батерије (БЕСС) и зелени водоник, која могу осигурати флексибилност мреже и интеграцију обновљивих извора енергије.

Потписивању Меморандума о разумијевању присуствовали су и извршни руководилац Дирекције за развој и инвестиције ЕПЦГ Иван Мрваљевић и представници ЕДФ-а за Европу и Централну Азију, Јан Гинар и Лоран Паганон.

Са потписивања меморандума

Детаљ са догађаја

ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА ПОДРЖАЛА ПРОГРАМ BoostMeUP

Синергија заједничких циљева и визија

BoostMeUP национална платформа која за циљ има повећање конкурентности и дигитализацију привреде Црне Горе кроз развој иновативног екосистема, подизање знања и вјештина подржана од стране Електропривреде Црне Горе

Марија Вукотић

У ИПЦ Технополис одржан петодневни BootCamp, у оквиру којег је овогодишња генерација BoostMeUP програма, 20 одабраних тимова присуствовало радионицама, предавањима и радили са менторима како би унаприједили све аспекте својих идеја. Један од партнера Предакцелерацијског програма BoostMeUP који представља националну платформу која за циљ има повећање конкурентности и дигитализацију привреде Црне Горе кроз развој иновативног екосистема, подизање знања и вјештина је и Електропривреда Црне Горе. На отварању је говорио у име компаније Томаш Дамјановић, руководилац сектора за Корпоративне комуникације који је овом приликом рекао да BoostMeUP представља још један важан корак у правцу развоја заједнице. Гледано из угла ЕПЦГ, посебан значај припада унапређењу зелене енергије и одрживог развоја, тим прије што се програм води С3 стратегијом, гдје је зелена енергија једна од три приоритетне области, казао је Дамјановић.

Електропривреда Црне Горе, као кључни сегмент енергетског сектора наше земље, чврсто је определијена ка одрживим рјешењима и развоју обновљивих извора енергије. У том смислу, Дамјановић каже да сарадња са Технополисом представља не само стратешко партнерство, већ и природну синергију наших заједничких циљева и визија. Планови за ширење обновљивих извора енергије, попут солара и вјетропаркова, у потпуности су компатибилни са иновативним пројектима и иницијативама које Технополис промовише.

Зелена енергија, као један од приоритета овог програма, дубоко се уклапа у наше заједничке напоре да Црну Гору позиционирамо као регионалног лидера у енергетској транзицији. Кроз ову сарадњу, вјерујемо да ћемо заједно допринијети јачању локалне привреде и очувању природних ресурса за будуће генерације.

Ђорђије Маловић, извршни директор ИПЦ Технополис казао је да је овогодишње партнерство најјаче до сада, те да је самим тим јача и вриједност BoostMeUP програма, а овом приликом захвалио се партнерима и тиму Технополиса који се потрудио да, како је казао, четврто издање BoostMeUP -а буде боље од претходних.

Томаш Дамјановић

Марија Ражнатовић, в.д. генералне директорице Директората за иновације и паметну специјализацију Министарства просвјете, науке и иновација истакла је да ресорно министарство вјерује у промјену коју доноси иницијативна заједница Црне Горе.

Извршни директор Фонда за заштиту животне средине, Драшко Бољевић, казао је да ове теме и идеје треба да буду саставни дјелови рада институција које се баве овом облашћу, и да у годинама које су пред нама буду саставни дио годишњих планова рада.

У своје и у име менаџмента компаније Оне, учеснике је поздравио извршни директор Бранко Митровић.

Врло брзо смо нашли заједнички језик са свим колегама у Технополису и сигурно, вјерујте нам, да ћемо бити дуги и поуздани партнер свима вама” – истакао је Митровић у обраћању учесницима BoostMeUP програма.

Јелена Попивоца, менаџерка за

комуникације и развој у Технополису, истакла је да ће тимови током трајања кампа, кроз рад са менторима и експертски вођене сесије, унаприједити своје пословне моделе и учити како да их позиционирају на тржишту.

Три најуспешнија стартапа ће на завршном такмичењу освојити и додатне новчане награде: 15.000 еура добиће првопласирани тим, десет хиљада другопласирани и пет хиљада трећепласирани.

Носилац програма је Иновационо предузетнички центар Технополис, који програм реализује у сарадњи са Научно-технолошким парком Црне Горе, Универзитетом Црне Горе, ИЦТ хуб-ом Београд, Компанијом Оне, Електропривредом Црне Горе и Фондом за заштиту животне средине – Еко Фондом.

Програм је подржан од стране Министарства просвјете, науке и иновација и Владе Црне Горе.

УСКОРО НОВИ КВИЗ ЗА ДЈЕЦУ „ИСКРИЦА“

Додатно образовање за најмлађе

Јасна Зековић

„Искрица“ мотивише да дјеца сазнају више, питања су довољно интересантна да их покрећу да наставе даље са играњем и учењем, умјесто да одустају вођени мишљу „није ово за мене“ сматра Јасна Зековић, ауторка питања

Марија Вукотић

ЕПЦГ у сарадњи са компанијом ALICORN ускоро планира да покрене едукативни квиз за дјецу у форми игрице на мобилним телефонима, како би се унаприједила енергетска писменост и подигла свијест о значају рационалне употребе извора енергије. О њеном креирању, изазовима и о томе како теку припреме за квиз, разговарали смо са Јасном Зековић, ауторком питања „ИСКРИЦА“. Зековић иначе ауторка првог уџбеника из астрономије у Црној Гори, дугогодишњом учесницом и добитницом награда на такмичењима из физике и математике, координаторком школа и фестивала науке у Фондацији за промовисање науке Прона каже да јој је од почетка била јасна визија и циљ пројекта.

Зековић каже да како је за дјецу учење кроз игру много примамљивије од класичног контакта само са књигом, припремање питања за забавну игрицу је прије свега посао са племенитом сврхом, који је било задовољство обављати. Сам процес креирања питања вратио је назад у школско доба истиче ауторка.

- Срећом, у мени се до сада и задржао дјечији приступ, радозналост и жеља за учењем, тако да није био проблем ставити се у улогу дјетета и преиспитати се која су то питања на која ћу одговор дати лако, на која питања ћу исхитрено погрешно одговорити, али и добро запамтити своју

грешку, а на која нећу знати одговор и једва чекати да га током игрице сазнам!

Зековић каже да је веома било захтјевно у малом броју ријечи недвосмислено поставити питање или задатак. Потребно је водити рачуна о томе да питања и задаци нису такви да демотивишу ученика у случају да не зна тачне одговоре.

- Битно је да их питања мотивишу да сазнају више, да буду довољно интересантна да их покрећу да наставе даље са играњем и учењем, умјесто да одустају вођени мишљу „није ово за мене“.

Због самих области на које је фокусирана ова игрица, умјесто да су питања тешка, може се рећи да су изазовна и јако информативна, сматра ауторка. Дио питања односи се на електрицитет, енергију, изворе енергије, енергетске трансформације, њен пренос и дистрибуцију. Посебна пажња посвећена је врстама извора енергије и указано је на значај веће употребе ОИЕ. Такође, кроз питања ће ученици упознати и историју црногорске електропривреде. Дакле, очекује се да на одређена питања највећи број дјеце може дати тачан одговор, међутим, нису на сва већ имали прилику да одговоре у својим школама и циљ је да их додатно едукујемо. Како би се избјегло да дјеца буду засићена питањима из једне сфере (или више сличних), одређена питања се односе и на подобласти физике које изучавају у својим школама: кретање, Њутнове законе, оптику, осцилације, таласе и друге. Гдје год је то могуће, научни принципи су поткријепљени примјерима из свакодневног живота, што носи јаку поруку да је учење физике један од начина да разумију свијет око себе објашњава за наш лист ауторка питања за квиз „Искрица“.

Дјеца су све више усмјерена на дигиталне алате у образовању. Јасна је заговорник тога да су оловка и папир (касније и сваки прибор извођење експеримената) нешто што треба да остане примаран начин усмјеравања пажње дјетета на одређену наставну област. Примаран, али и обогаћен усменим објашњењима, сликовитим приказима, текстуалним али и свим другим врстама задатака и наравно - игрицама попут ове коју ЕПЦГ и АЛИЦОРН ускоро лансирају у свијет дјечијег додатног образовања сматра Зековић. Дјеци овог вијека

доступни су најразличитији дигитални садржаји.

- Њиховом оку пријају боје, илустрације, добар дизајн, а по природи су љубитељи игре и такмичења, што је отворило простор за развој едукативних игрица захваљујући којима употреба мобилних телефона и рачунара може бити јако корисна у процесу образовања истиче ауторка.

Добро познавање науке, између осталог и области електротехнике, није баш уобичајено у савременом

у праву, да су извели добар закључак или исправно урадили задатак.

Очекује ауторка да ће бити врло успешних играча!

-Из искуства у раду са дјецом на школама науке могу рећи да постоји велики број њих који показују завидан ниво научне писмености, и иказују интересовање за одређену област. То интересовање је толико јако да се дјеца савршено сналазе у разговору и заједничком раду са одраслим истраживачима. Неки од њих су љубитељи управо електротехнике и ова игра ће бити предмет њиховог интересовања каже Зековић.

ЕПЦГ ПОКРЕТАЧ ЕДУКАТИВНИХ ИДЕЈА

ЕПЦГ би могла покренути идеју о организацији квиза на тему енергетике, сматра ауторка који би се одржавао у свим школама, а у коме би могли учествовати заинтересовани ученици, без обзира на то да ли су се већ такмичили у природним наукама и да ли имају одличан успјех. Поента таквог догађаја на националном нивоу била би да се ученици осјете вриједнима и да добију слику о томе да се сваки њихов ангажман и труд уложен у стицање знања цијени, јер је некада начин путовања до циља битнији од самог циља.

У реализацију оваквог и сличних догађаја, увијек ћу се радо укључити и допринијети досадашњим искуством у организацији сличних догађаја намијењених ученицима казала је Зековић. Дјеци ауторка поручује да преузму едукативну игрицу, а савјетује да да јој приступе без оптерећења, јер успјех и неуспјех треба да код сваког играча изазову једнако позитивне емоције. Треба да уживају у процесу, у самој игри, а не да размисљају само о крајњем исходу и рангирању - како у овом случају, тако и у сваком другом надметању чији дио буду током школовања.

Нова игра која је резултат сарадње ЕПЦГ-а и ALICORN-а, Зековић каже да завријеђује пажњу великог броја дјеце. Они ће и међу својим вршњацима дијелити за њих новооткривену забаву. Вјерујем да ће је и одрасли препознати као добар начин да у слободно вријеме својих малих пријатеља уведу едукацију кроз игру. На том путу свим играчима желимо пуно новог усвојеног знања!

друштву, што желимо да промијенимо колико год је то могуће! Ова игра је једна од прилика да осјете да се знање које посједују и те како цијени, а да свако ново могу стећи и на иновативан и забаван начин сматра ауторка.

Приликом осмишљавања питања Зековић се водила идејом да дјеци треба обезбиједити простор да покажу знање, јер је сигурна да сви они воле тренутке у којима сазнају да су

МИРЗА ЈУНУЗ, АУТОР АПЛИКАЦИЈЕ PREDICTION_APP

Боље планирање и оптимизација производње

Апликација Prediction_app омогућава једноставан, али прецизан унос података за израчунавање потенцијалне производње електричне енергије на тачној локацији

Мирза Јунуз

Марија Вукотић

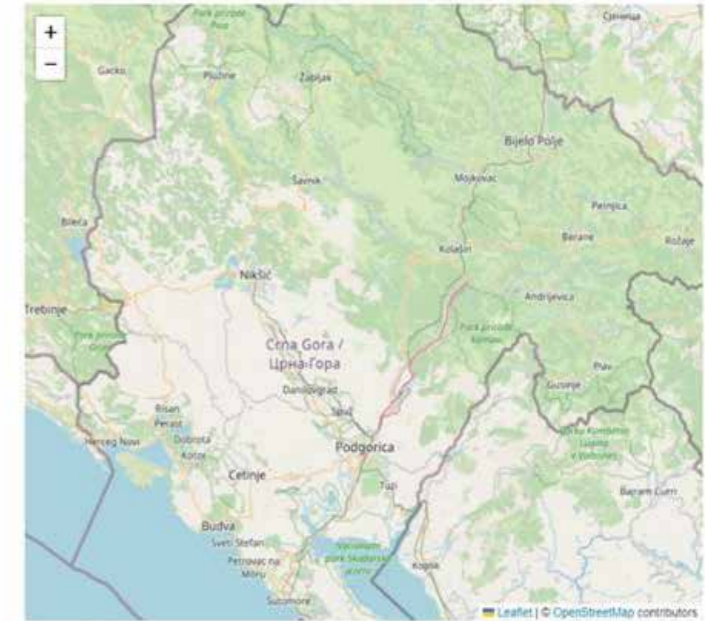
Волим динамику посла, јер се свакодневно суочавам са новим изазовима који захтијевају аналитичко размишљање и креативна рјешења - тако почиње разговор за лист Електропривреда Мирза Јунуз, који 15. октобра завршава Програм стручног оспособљавања у Електропривреди Црне Горе, у сектору обновљивих извора енергије, конкретно на мониторингу соларних електрана. Повод за разговор за наш лист са младим колегом је његова недавно развијена апликација Prediction_app која инжењерима помаже да боље планирају и оптимизују производњу енергије. Врло скромно причајући Мирза каже да је током студија, стекао широк спектар знања из области обраде података, програмирања и примјене вјештачке интелигенције, што ми је пружило снажну основу за даљи професионални развој али и за развој иновативних рјешења. Идеја има много, а апликацију је развио користећи React јер омогућава брз и динамичан приказ података, што је од великог значаја за инжењере који раде са апликацијом. Главни екран апликације приказује форму и мапу Црне Горе.

На слици се приказује кориснички интерфејс апликације која је развијена за олакшавање процјене потенцијала производње електричне енергије на одређеним локацијама, објашњава Јунуз. Апликација пружа инжењерима једноставну форму у којој могу унијети потребне параметре као што су:

Број и снага панела, географска дужина, географска ширина и датум – поље са дате-пицкер алатом који омогућава инжењерима да одаберу тачан датум за који желе да изврше предикцију производње енергије.

Поља за унос географске дужине

Mirza Junuz

и ширине у апликацији функционишу тако што корисник одабере тачну локацију на мапи помоћу пина. Када корисник постави пин на жељену локацију, аутоматски се генеришу и попуњавају географске координате у одговарајућим пољима. Ове координате су прецизне и приказане у нумеричком формату, чиме се осигурава тачно позиционирање соларне електране на основу реалних географских података. Овај приступ омогућава једноставан, али прецизан унос података за израчунавање потенцијалне производње електричне енергије на тачној локацији једноставно приближава апликацију за наш корпоративни лист млади колега.

Јунуз каже да када желимо да изаберемо датум за предикцију производње електричне енергије, може да се одабере само неки од наредних шеснаест дана. Ово ограничење постоји јер АПИ који апликација користи за прикупљање метеоролошких података дозвољава прогнозе само до шеснаест дана унапријед. Због тога, апликација пружа могућност уноса датума унутар тог временског оквира како би се осигурала тачност и релевантност предикција истиче Јунуз.

Након попуњавања свих параметара, притиском на дугме “ПОТВРДИ”, апликација користи податке како би извршила предикцију производње електричне енергије за одабрани датум и локацију.

У будућем развоју, апликација може бити значајно унапређена

кроз неколико кључних аспеката. Прије свега, омогућавање уноса што више релевантних поља за прецизније предикције, као што су додатни технички параметри фотонапонских система или детаљнији метеоролошки подаци, може побољшати тачност резултата.

Мапа која је тренутно интегрисана у апликацију може бити унапређена коришћењем других напреднијих АПИ-јевих сервиса, што би омогућило бољу навигацију и тачније приказивање географских података.

На примјер, могуће је додати функционалност која би на мапи приказивала све постојеће соларне електране у Црној Гори са тачним пиновима на њиховим локацијама, што би омогућило инжењерима и корисницима да одмах виде постојећу инфраструктуру.

Још једна значајна могућност унапређења је креирање виртуелне соларне електране унутар апликације. То би подразумевало симулацију производње електричне енергије за различите реоне у Црној Гори или могућност сагледавања укупне производње свих соларних електрана заједно или селектовање групе електрана од интереса. На тај начин би апликација омогућила детаљан преглед снаге и производње соларних електрана на националном нивоу, што би било од велике користи за планирање и управљање енергетским ресурсима. Ове напредне функције значајно би прошириле функционалности апликације, што је чини

свеобухватним алатом за анализу, планирање и оптимизацију соларних система у Црној Гори. Мирза планира да настави развијати своје вјештине у области информационих технологија и енергетике, и да се усаврши у области вјештачке интелигенције и анализе података.

Мирза до објављивања овог броја завршио је Програм стручног оспособљавања, надамо се да ће ускоро наћи своје мјесто у енергетском сектору и тако помоћи развој енергетике и иновативних рјешења у сектору ОИЕ.

ДЕСЕТКА ЗА РАД

Мирзин ментор за специјалистички рад Примјена вјештачке интелигенције, конкретно линеарне регресије, у предвиђању производње електричне енергије употребом соларних панела у Црној Гори био је доц. др. Велимир Стругар, запослен у Електропривреди Црне Горе, његова подршка и искуство били су од непроцењиве важности у развоју ове апликације, казао нам је Јунуз. Контактирајући професора Стругара, казао нам је да је специјалистички рад оцијењен најбољом оцјеном и да га препоручује стручној јавности уз жељу и наду да ће такав кадар имати прилику да своју каријеру гради у оваквој једној компанији, будући да поседује квалитетан ниво знања из области енергетике што ће помоћи развоју овог сектора и нових технологија у великом инвестиционом циклусу.

ГОРАН ЂУКАНОВИЋ НА САМИТУ О СКЛАДИШТЕЊУ ЕНЕРГИЈЕ У ЦЕНТРАЛНОЈ И ИСТОЧНОЈ ЕВРОПИ

Почињу инвестиције у батерије

Регион заостаје у односу на замље из Европске уније по питању батеријског складиштења енергије али коначно почињу инвестиције у батерије на нашем подручју

Ђукановић на самиту

Марија Вукотић

Горан Ђукановић колега, из Дирекције за развој и инвестиције, учествовао је на дводневном конференцији посвећеној батеријама и батеријском складиштењу енергије у централној, источној и југоисточној Европи –ENERGY STORAGE одржаној у Варшави. Догађај је окупио око 350 учесника, а овом приликом Ђукановић је говорио о статусу и плановима за батеријска складишта у државама бивше Југославије, а у оквиру панела посвећеног Балкану. Између осталог, Ђукановић је истакао да регион доста заостаје у односу на замље из Европске уније по питању батеријског складиштења енергије али да коначно и почињу инвестиције у батерије на нашем подручју. На панелу је истакао да када је ријеч о батеријама предњачи Словенија са инсталираним капацитетима од преко 200 MWx батеријских складишта, са планом да премаше 500 MWx до краја 2025, а слиједи Хрватска за коју је тамошња влада одредила суму од 500 милиона еура за изградњу батеријских складишта. Остале државе региона имају батерије тек у најавама и плановима, као и помињања у новим законима о енергетици. Србија тренутно гради неколико великих соларних и вјетро електрана (преко 100 MW свака) и све ће укључивати и одговарајућа батеријска складишта, кад почну производњу појаснио је Ђукановић. Међутим, упоредо са инвестицијама у обновљиве изворе енергије до 2030. (сунце и вјетар) неминовно ће доћи до постепеног исталисања и батеријских складишта па се очекује да све државе региона имају у употреби батеријска складишта до 2030.

Ђукановић сматра да земље региона се суочавају са многим препрекама, јер је компликована и спора процедура добијања свих дозвола, али истиче да и недовољно развијена мрежна инфраструктура (у односу на државе ЕУ) успорава изградњу батеријских складишта, закључак је панела о Балкану на ком је говорио колега из Дирекције за развој и инвестиције.

-Занимљиво је да је соларна енергија била најчешћи извор тзв. зелене енергије током протеклих неколико година у свим државама Балкана осим у Хрватској, у којој су до недавно доминирале инвестиције у енергију вјетра. У инвестицијама предња-

че Грчка и Руминија са 14 GW и 11,2 GW инсталисане снаге (сунце и вјетар што је податак из 2023.).

На конференцији је било ријечи и о цијенама батерија и инсталације батеријских складишта. На ову тему разни говорници износили су различите податке, а који се односе на различите компоненте батерија и батеријских складишта, као и на различите географске регионе. На конференцији се чуло да су најниже цијене у Кини која је уједно и највећи свјетски произвођач батерија за електрична возила и складиштење енергије. Оно што је заједничко је да цијене батерија настављају да падају па тако и батеријска складишта постају све атрактивнија и траженија. Најчешће се тренутно користе тзв. ЛФП батерије: литијум-гвожђе-фосфат. Међутим сама батерија је тек нешто више од 50% укупне цијене за батеријско складиште, које укључује и софтвер за аутоматску регулацију (фреквенције и напона), конвертере, трансформаторе, трансмисоне каблове и још неке регулаторе цијелог система.

Ђукановић каже да већ постојећа инсталација и прикључак на мрежу, као у Жељезари и електранама, и то може смањити трошак инсталације и до 20%. За Црну Гору, извршни директор Н-ГЕН Групе Роман Бернхард каже да би могла да се договори цијена од око 40 милиона еура за овакво батеријско складиште (50 MW/100 MWx), као и додатно нижа цијена у зависности од локације, прикључка и постојеће инсталација (водови, трафо – Жељезара, електране).

Такође, оподијељена су очекивања представника компанија која раде

батеријска складишта, па и Н-ГЕН Групе, да ће цијене батерија и батеријских складишта наставити да падају и током наредних година, а што ће, према њиховим очекивањима, омогућити бржу и знатно обимнију употребу батерија за складиштење енергије, не само код компанија и мањих приватних фирми него и код грађана. Зато би ЕПЦГ већ сада требала да припреми стратегију за испоруку батерија за складиштење енергије домаћинствима/ грађанима (можда нешто слично попут Солари програма за инсталацију соларних панела, сматра Ђукановић.

На панелу је говорио и Пољски министар за климу и заштиту животне средине Милош Мотика који је казао да ће складиштење енергије бити од кључне важности за електро мрежу у будућности за потребе балансирања и обезбјеђења стабилности мреже као и за флексибилност цијелог система, као и да ће његово министарство заједно са Владом, радити са компанијама /индустријом за постизање најбољих рјешења. Мађарска ће субвенцијама за инсталацију батерија омогућити велике инвестиције у батеријска складишта енергије током наредних година.

Да подсетимо Ђукановић и раније учествовао на међународним конференцијама о батеријском складиштењу енергије.

Самит одржан у Варшави је обухватио разноврсне сесије, укључујући панел дискусије, презентације и могућности умрежавања. Ђукановић је имао сусрете са представницима више компанија из ове области, који су заинтересовани за сарадњу са нашом компанијом.

ENERGY STORAGE SUMMIT
CENTRAL EASTERN EUROPE

AN OVERVIEW OF BATTERY STORAGE INVESTMENTS IN BALKAN REGION – EX YUGOSLAVIA

Goran Djukanovic
Battery storage project leader
Directorate for Development and Investments
Elektroprivreda Crne Gore Ad Nikšić, Montenegro

Warsaw, Poland,
September 24, 2024.

ЕПЦГ ПОКРЕЋЕ РАЗВОЈ БАТЕРИЈСКОГ ЕЛЕКТРО-СКЛАДИШНОГ СИСТЕМА

Новим системом до унапређења зелене енергије

Одбор директора Електропривреде Црне Горе усвојио је недавно предлог пројектног задатка „Батеријски електро-складишни системи (енг. BESS)“. Следећи корак, је расписивање јавног позива за израду Студије изводљивости и Идејног рјешења а то је био и повод за разговор са проф.др Зораном Миљанићем, чланом Одбора директора ЕПЦГ. Миљанић је казао повећање удјела обновљивих извора енергије у укупној потрошњи финалне енергије је дуги низ година стратешко одређење државе а ЕПЦГ је најдоминантнији домаћи снабдјевач обновљивом енергијом

Марија Вукотић

Висока интеграција обновљивих извора енергије је врло изазован задатак за постићи јер нови извори попут оних базираних на соларној или енергији вјетра значајно усложњавају (поскупљују) управљање електроенергетским системом. Рјешење за то је повећање флексибилности електроенергетског система, а управо БЕСС су један од начина да се то постигне.

Електропривреда Црне Горе започела је припреме за инсталацију батеријских система за складиштење енергије, што је пионирски подухват међу државним електропривредама не само на Западном Балкану, него и у Југоисточној Европи.

Ваша очекивања и шта ће БЕСС значити за енергетски систем?

Повећање удјела обновљивих извора енергије у укупној потрошњи финалне енергије је дуги низ година стратешко одређење државе а ЕПЦГ је најдоминантнији домаћи снабдјевач обновљивом енергијом. Висока интеграција обновљивих извора енергије је врло изазован задатак за постићи јер нови извори попут оних базираних на соларној или енергији вјетра значајно усложњавају (поскупљују) управљање електроенергетским системом. Рјешење за то је повећање флексибилности електроенергетског система, а упра-

Зоран Миљанић

во БЕСС су један од начина да се то постигне. ЕПЦГ пружа услуге балансирања електроенергетског система Црне Горе дуги низ година и са изградњом БЕСС додатно ће оснажити капацитете за то али и отворити простор за додатну валоризацију

сопствене производње електричне енергије и имати бољу позицију на тржишту.

Шта су то батеријски системи за складиштење електричне енергије?

Основна карактеристика електричне енергије је да се мора производити онда када постоји потреба за њом и у тачно одговарајућој количини (производња и потрошња морају бити увијек избалансирани). Дакле, није је могуће једноставно складиштити. Управо са системима за складиштење енергије покушава се превазићи то значајно ограничење. Батеријски системи врше електрохемијску конверзију енергије. Та њихова особина користи се за складиштење и за производњу електричне енергије.

У погледу електрохемијских карактеристика разликују се батерије на бази олова, никла, литијума, натријума итд. У посљедње вријеме фокус је на литијум-јонским (литијум полимерским) батеријама као тренутно најприступачнијој технологији са прихватљивим карактеристикама за примјену у разним областима.

Колико овакви системи захтјевају улагања и какви су бенефити тј. предности?

БЕСС као рјешење за високу интеграцију ОИЕ фигурира у посљедњих десетак година, међутим имплемен-

тација у већем обиму није узела маха управо због високих инвестиционих трошкова. Ситуација посљедњих година мијења се како конкуренција међу произвођачима расте, па су БЕСС приступачнији. Бенефити који у погледу намјене имају БЕСС системи проистичу прије свега из њихове високе управљивости (пуњење/пражњење) која омогућава пружање услуге балансирања система једнако квалитетно као и ХЕ којима располаже ЕПЦГ. С друге стране, узимајући у обзир значајне промјене у цијени електричне енергије (вишеструке разлике у сатним цијенама) током дана (које су посебно изражене у љетњим мјесецима услед високе разновремености доступности и потражње за електричном енергијом), могуће је БЕСС користити за пренос електричне енергије из сати са ниском у сате са високом цијеном. БЕСС имају примјену и у сектору домаћинства (оптимизација потрошње ел. енергије, интеграција са фотонапонским системима, пуњење ел. возила), сектору услуга, индустрије (оптимизација вршне потражње,

унапређење сигурности напајања, пуњење ел. возила).

Од чега је БЕСС систем сачињен?

Основна саставна јединица БЕСС је електрохемијска ћелија. Батеријске ћелије се групишу (различитим начинима повезивања) у пакове чиме се постижу одређене техничке карактеристике у погледу напона, снаге, капацитета (енергије). У зависности од количине енергије коју је потребно складиштити њихов број се повећава. Данас је уобичајено да произвођачи нуде стандардне капацитете у погледу количине енергије која се може складиштити и брзине пуњења/пражњења а то директно утиче на коришћење простора од стране БЕСС.

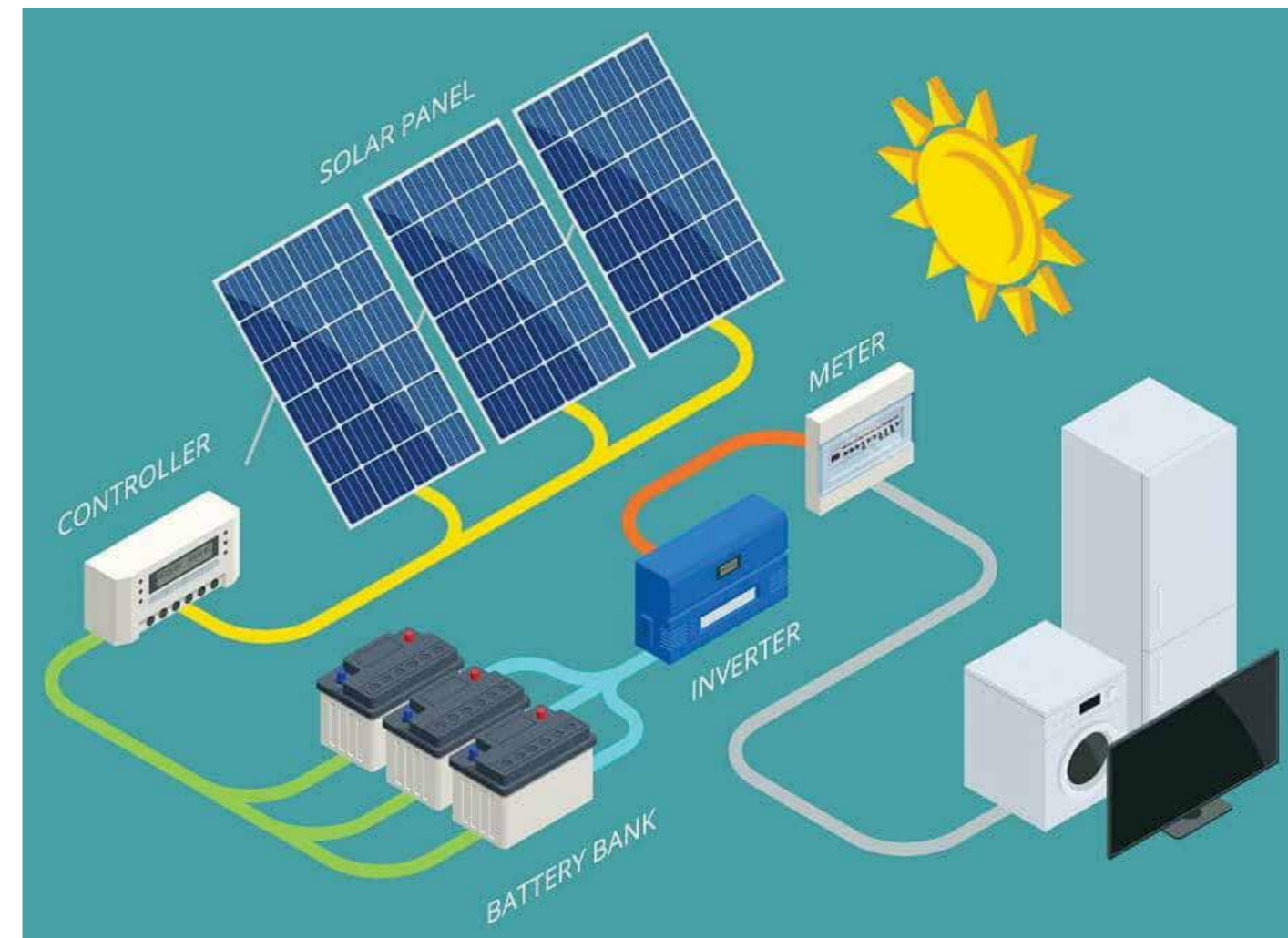
Важно је нагласити да батерије раде са једносмјерним напонам (DC) и да је за потребе повезивања са електроенергетским системом потребно извршити конверзију у наизмјенични систем напона (AC) а ту улогу има конверторски уређај (врши DC-AC конверзију и обратно). Уколико се ради о БЕСС са великим капаците-

тима и великом снагом, дио технолошке цјелине постаје и додатна мрежна инфраструктура на AC страни коју чини кабловска мрежа (нисконапонска, средњенапонска) са трафостаницама.

Потребно је нагласити и софтвер за управљање БЕСС који омогућава да се систем користи у складу са намјеном на оптималан начин како би се постигао очекивани (прописан од стране произвођача) економски вијек трајања. Овај софтвер суштински служи за енергетски менаџмент системом али и за праћење свих погонских параметара компоненти од значаја за статус рада БЕСС.

Примјена и када очекујете расписивање јавног позива и реализацију пројекта?

Примјена БЕСС ће бити прецизно одређена након спровођења анализа у оквиру студије изводљивости са циљем оптималне валоризације његовог коришћења. Динамику реализације пројекта ће одредити резултати студије изводљивости за коју је припреман пројектни задатак.

IEA: Геополитичке тензије угрожавају енергетску безбједност

Геополитичке тензије и фрагментација су озбиљан ризик по енергетску безбједност и борбу против климатских промјена, а указују и на значајне слабости у глобалном енергетском систему и наглашавају потребу за убрзавањем преласка на чисте изворе енергије, наводи се у новом годишњем извештају Међународне агенције за енергетику (IEA). Очекује се да ће потражња за фосилним горивима свој врхунац достићи до краја ове деценије, док свијет убрзано улази у „доба електричне енергије,“ додаје се у документу. Већ прије краја 2030. године ће се више од половине свјетске електричне енергије производити из извора са ниским емисијама, али се и даље очекује да ће потражња за сва три фосилна горива – угљем, нафтом и гасом – наставити да расте и достићи врхунац до краја деценије.

(balkangreenenergy.com)

Кинеске компаније срушиле три свјетска рекорда новим моделима вјетротурбина

Донгфанг је произвео далеко најјачу вјетротурбину за постављање на води на свијету, капацитета 26 мегавата. CRRC, још једна кинеска компанија, направила је у својој фабрици машину од 20 мегавата која ће бити инсталирана на плутајућој платформи, што такође до сада није виђено. Sany Group је трећи у истих недељу дана постигао свјетски рекорд, са новом турбином од 15 мегавата за вјетропаркове на

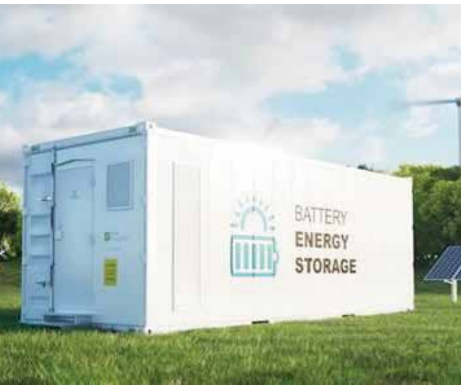
копну. Донгфанг је навео да је његова нова турбина пројектована за вјетар брзине осам метара у секунди и више, те да може да издржи чак и такозвани супертајфун. Када је просјек десет метара у секунди, очекивана производња ове једне справе износи стотину гигават-сати годишње. Тиме може да задовољи потребе 55.000 кинеских домаћинстава за струјом.

(balkangreenenergy.com)

Батерије освајају Европу

Капацитети батерија за складиштење енергије последњих година доживљавају неvjероватан раст, па су годишње инсталације за само четири године увећане више од 12 пута. О каквим промјенама је ријеч говоре и најављене инвестиције у последњих десетак дана: Немачка ће до 2026. године инсталирати батерије снаге 7 GWh, Белгија следеће године почиње да гради батеријски систем од 2,8 GWh, а у току је постављање инсталације од 200 MW/800 MWh, док ће Румунија ускоро потписати уговоре за батерије снаге 1,5 GWh. На крају 2023. Године, капацитет инсталираних батеријских система за складиштење енергије широм планете био је 87 GW, од чега су велике батерије имале снагу од 54 GW, а оне мање, иза бројила, 33 GW.

(balkangreenenergy.com)

Зелена корњача Белгије

Батеријски парк Зелена корњача налазиће се у мјесту Дилсен-Стокем у сјевероисточној Белгији. Са капацитетом од 700 MW/2.800 MW, што је једнако просјечној годишњој потрошњи енергије 385.000 домаћинстава, складиште ће бити једно од највећих у Европи. Са инсталираним капацитетом од 200 MW на локацији од 3,5 хектара, батерија ће моћи да складишти 800 MWh енергије. Почетак рада 100 MW очекује се следеће године, а остатка у 2026.

(balkangreenenergy.com)

Румунија: Уговори за батерије од 1,5 GWh

Румунија се крупним корацима прикључује развијенијим чланицама Европске уније. План озвучен у јулу ове године предвиђа да до краја 2025. капацитет за складиштење енергије достигне 2,5 GW, а онда да се повећа на 5 GW и наредних годину дана. Из Плана опоравка и отпорности држава је намијенила 80 милиона еура за батерије.

(balkangreenenergy.com)

Бугарска и САД граде нову нуклеарку у Козлодују

Бугарска и Сједињене Америчке Државе најавиле су проширење међувладиног споразума о сарадњи у области енергетике, који ће обухватити изградњу нове нуклеарне електране у Козлодују, као и развој бугарског цивилног нуклеарног програма. ЕКСИМ банка је потврдила пуну подршку ове финансијске институције за изградњу 7. и 8. блока нуклеарне електране, као и да ће развити финансијску конструкцију и обезбиједити средства за пројекат до краја следеће године, што ће значајно допринијети имплементацији приоритетних енергетских пројеката у Бугарској.

(energetskiportal.rs)

Емисије метана рекордно порасле за три године

Глобалне емисије метана расту убрзано због људских активности, па су према Глобалном буџету за метан за 2024. његове емисије порасла за 20% у протекле двије деценије, док су рекордне количине забиљежене од 2020. године. Метан је један од три главна гаса са ефектом стаклене басте, а његове концентрације у атмосфери су 2,6 пута веће него у прединдустријском периоду (1750. године). Највећи емитери су Кина, Индија, САД, Бразил и Русија.

Илон Маск представио роботакси Сајберкеб

Елон Маск, извршни директор компаније Тесла, представио је дуго очекивани роботакси, електрично аутономно возило без управљача и педала за гас, квачило и кочење. На догађају под називом „Ми, робот, у студију продуцентске куће Warner Bros у Лос Анђелесу јавност је упознала и робокомби и Тесла бота – робота Оптимуса у људском облику. Елон Маск се провозао роботаксијем који је назвао и Сајберкеб (енг. Cybercab). Масовну производњу роботаксија најавио је до 2027. године, и нагласио да је то оптимистична процјена. Цијена би требало да буде испод 30.000 долара. На догађају су хуманоидни роботи Оптимус служили пића, играли и разговарали са људима. Маск је најавио да ће роботи моћи да се купе по цијени између 28.000 и 30.000 долара.

(balkangreenenergy.com)

Припремила: Татјана Кнежевић Перишић

КАТЈА ФАШИНК

ДУГОГОДИШЊА ДИРЕКТОРИЦА КОМУНИКАЦИЈА У СЛОВЕНАЧКОМ ОПЕРАТЕРУ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ ЕЛЕС, ПРЕДСЈЕДАВАЈУЋА АСОЦИЈАЦИЈЕ ЗА ПР И КОМУНИКАЦИЈЕ СЛОВЕНИЈЕ И ЧЛАНИЦА АМЕРИЧКОГ FORBES САВЈЕТА ЗА КРИЗНУ КОМУНИКАЦИЈУ

ЕНЕРГЕТСКА ДАМА РЕГИОНА

Невјероватна је радна енергија Катје Фашинк, несумњиве лидерке енергетског сектора Словеније, али и региона. Она је била глас ЕЛЕС-а, сад управља Key7 компанијом, бави се сајбер криминалом и кризном комуникацијом у енергетици; у њеном CV-у су бројне стручне награде, патентирана научна теорија, предавања на Високој пословној школи али и ТВ водитељство, награда публике на словеначком такмичењу за Еуросонг...

Татјана Кнежевић Перишић

Као директорица комуникација у ЕЛЕС-у, Катја Фашинк је надзирала комплетну комуникацију, документацију и корпоративне догађаје овог системског оператера у Словенији.

Стога и прво питање: који је рецепт за успјешно комуницирање у једној енергетској компанији?

Рецепт је једноставан; прилагођавање дијалога свих страна, без обзира на ситуацију, тон и садржај, сврха чињеница које саопштавамо, нон-стоп доступност и лобирање за најбоље позиције у медијима. Зато је ПР и ИТ зид најважнији! За седам година вођења комуникација у ЕЛЕС-у, радила сам за шест Влада Републике Словеније. Мој шеф је, неколико година, био најважнија особа у држави, према медијском рејтингу, најјачи „opinion maker“, наши су пројекти нашли пут до шведских издања Форбеса, Utility Weaka, без плаћања тих публикација. Кад сам дошла у ЕЛЕС, имао је 13% негативних медијских конотација, након годину-две, долазили смо, сваке године, испод 1% или пола посто, док се број објављених мултиплицирао за три пута! У том периоду смо градили далековод Ћирковце-Пинце и RTP 400/110 kV, али и 120 километара приступних путева, са уграђених 7.850 тона челичне конструкције и постављених 264 стуба, од којих су три била на хрватском тлу! Дакле, огроман посао и још вријеме ковида! Због добре комуникације, нијесмо платили један еуро медијима, који су критички писали како, гдје и са ким градиме, нисмо имали ниједну лошу вијест, пуне три године! Али, на жалост, ови импозантни резултати су историја. Након мог одласка, за прве пола године, негативна медијска конотација пала је пуно више неко је икада била; мој шеф није више био „opinion maker“, а комуникација ЕЛЕС-а и Агенције за енергију у Словенији, оцијенена је катастрофалном. Колико год да ми годе оцјене да сам била добар вођа комуникација, са невјероватним резултатима рада, у најкомплекснијим и најтежим ситуа-

цијама, боли ме кад видим да ЕЛЕС тако брзо губи подршку јавности.

Чудно вам је то, кад је комуникационо знање у питању; сви хоће стручњака, али га се тако лако одрекну, мислећи да умију боље од њега. Ви сте често говорили како је, за чврст PR зид сваке компаније или институције, основ задржавање најбољих запослених и улагање у њихово знање. Колико је важно знање у енергетици, посебно у сфери комуникација?

Пуно значе знање и професионализам у комуницирању енергетике. Ја сам зато учила, да би могла бити трговац на берзи, добила сам диплому на Oxfordu, на програму климатске ургентности из вишак топлоте трансформатора, учила тероризам критичке инфраструктуре, јер сам желела знати све што треба, да могу самостално комуницирати комплексности најрелевантнијих тема критичке инфраструктуре и енергетике. Међутим, више од знања и упорности, људи те морају поштовати и вољети као човјека. Само тако ће ипоштовати шта смо договорили. „Брдо“ контракта и регулативе или разноразних притисака, не могу надмашити поштовање и став индивидуалног човјека.

Неисцрпна енергија стварања

Катја Фашинк је предавач на темама предузетништва, корпоративне, стратешке и кризне комуникације, коауторка уџбеника за предмет Завичајна и грађанска култура и Етика за основну школу и добитница награде „Нај ментор“ Института Ипсилон. Објавила је неколико синглова и музичких спотова; освојила награде на три фестивала (Словенска попевка 2010, Мелодије Мостара Босна 2010, МЕФ Хрватска 2011), а њена пјесма Нова помлад, добила је награду публике 2010. на такмичењу за словеначког представника на Еуросонг-у.

Оснивач сте и директор компаније Key7, која се бави сајбер безбједношћу и управљањем ризицима. Фасцинантан је податак да координирате више од 30 врхунских оперативаца из критичне енергетске инфраструктуре, регионално и међународно, нудећи спектар услуга из ове области! Колико је аспект безбједности важан у данашњем времену?

Најбитнији је, сви то знају, али не разумеју најбоље своје улоге. За рјешавање комплексности потребни су људи, који познају систем. Ми смо, у Key7 заправо "problem solver"-и док су већина "problem maker" и нарциси, који траже пажњу или потврду свог става, а не најоптималнија рјешења. Фасцинантан је податак, да смо толико постали тражени, да сами бирамо да ли ћемо клијента узети или не. Моји оперативци и цијела екипа су стварно ријеткост! А сервис којег нудимо је сигуран и битан за сваку индустрију и државу. Следећих десет година, бићемо најснажнији и најјачи у нашој индустрији. Дотле ће се трендови ризика, који су везани из сувег и комуникацијску безбједност, промијенити до тог ступња кад ће "почистити" компаније, које неће схватити шта се догађа и затвориће се.

Ви имате данас јадне људе, који имају милионе, а немају за IT И PR- значи комуникацију, па затим плачу к'о дјеца на stejdži и кад дају изјаву, увијек нешто крене наопако. Ако власници, директори, лидери, нису способни закључити, да им се сјутра може најлојалнија особа претворити у корпоративног активисту и ако немају никога као смо ми, да им заштитимо податке и помогнемо око медија и јавних информација, онда је боље да затварају данас. Ја особно причам и договарам с људима, кад стигну деликти до те тачке, шта ће ко коме медијски радити. Никад ме није било страх причати са највише агресивним и моћним људима и никад нисам отишла од њих, да не би договорили све што морамо, да су обје стране задовољне.

Председавајућа сте Асоцијације за PR и комуникације (PRCA) Словеније и чланица (member leader) у америчком FORBES савјету за кризну комуникацију. Добитница сте и PRO PR GLOBE награде за комуницирање, били сте финалисткиња за Reuters, Charge and Energy Awards, награђена са DAVOS WCFA наградом....Колико вам та значајна признања шире заједнице помажу, а колико одмаху у послу, обзиром да се од Вас очекује само најбоље?

Све ове награде и номинације су резултати тога, да сам документе и пројекте које сам радила, слала у евалуацију жирију у цијелом свијету, да сама видим гдје сам као комуникатор; такође сам жељела знати, да ли сам стварно у врху, међу најбољим на свијету, за управљање најтежим ризицима. Жељела сам, да број награда и моје комплексне и тражене едукације, са пуно искомунцираних пројеката, говоре сами за себе.

Али за мене су двије награде најбитније: кад ми радници са терена и инжењери кажу, да смо добро радили заједно, кад ми да руку човјек, којем је живот узео скоро

Истинска награда је стисак руку људи које сте испоштовали

Поред бројних награда које је, за свој рад, добила Катја, за њу је битније нешто друго: кад јој радници са терена и инжењери кажу да су добро радили заједно:

Кад ми да руку човјек, којем је живот узео скоро све, али жели, да ми да руку јер се осјећао поштованим. Они нијесу ничији, они припадају себи и својим породицама. Зато их поштујем толико, јер оваквих људи, које желе радити и нешто створити те припадати својој фамилији, чувати је, више нема довољно. Толико их је мало, да их морамо чувати као кап воде на длану.

"Ако ти је Бог дао, да немаш страха у грудима кад сви падну и кад је најтеже, и ако ти је дао Бог лице и глас којима људи вјерују и још велико срце пуно љубави - онда мораш да помогнеш људима у свим сегментима гдје можеш то да урадиш!"

све, али жели, да ми да руку јер се осјећао поштованим. Они нијесу ничији, они припадају себи и својим породицама. Зато их поштујем толико, јер оваквих људи, које желе радити и нешто створити те припадати својој фамилији, чувати је- више нема довољно. Толико их је мало, да их морамо чувати као кап воде на длану.

А друга награда је, кад ми се IT оперативаци у региону и широм свијета јављају сами и желе доћи код нас у Key7, јер знају како је радити за нас. То су, ипак, вредније награде за мене али и моје клијенте.

Ви сте и предавач комуникационих наука на Високој школи пословних наука В2, завршили сте и Академију за корпоративне послове Универитета у Оксфорду и Said Business School, као и оксфордске

курсеve Вјештачке интелигенције и Климатске ванредне ситуације. Спремате и докторат. Колико је знање моћ, посебно у данашњем времену?

За мене особно је знање база моћи и репутације индивидуалне особе, која представља неку институцију. Пишем докторат везан на тему кризног комуницирања код нуклеарних несрећа, гдје анализирам несреће Chernobyl, Three Милес и Фукушиму, како брзо је ко одреагирао, зашто није, кад би морао, зашто би морао. Ако желим бити и у том смјеру једна од најбољих, онда се очекује од мене, не само да прочитам све што је битно на ту тему, него да нађем боља рјешења за људе и околину, која је угрожена. Занимљиво, у истраживању сам "налетјела" на рад Lyubov Kovalevskaу, која је мјесец дана прије несреће у Чернобилу, записала шта ће се десити и шта би требало урадити, да се не деси. Међутим, жена није споменута нигдје, ко да је није било, али, да ју је неко битан слушао, зауставио би Чернобил катастрофу, спасио пуно људи и врло промијенио данашње јавно мнијење широм свијета, везано за безбједност нуклеарних електрана!

Прочитала сам да вам је један од циљева да се профилишете као оперативац на високом нивоу у антитерористичкој комуникацији. Зашто?

Јер ће свијет у наредним годинама, као што га и данас

покреће, покретати баш тероризам! Ко има могућност, снагу, да му је дао Бог, да може да помогне, да сачува дјецу од лоших намјера, то је морална и етична дужност човјека. Ако ти је Бог дао, да немаш страха у грудима кад сви падну и кад је најтеже, и ако ти је дао Бог лице и глас којима људи вјерују, и још велико срце пуно љубави- онда мораш, да помогнеш људима у свим сегментима гдје можеш то да урадиш! Ја живим за нашу дјецу, наше државе, земље гдје сам одрасла; ја сам поносна на наше људе и у нашем региону ћу се силно трудити за безбједност наше дјеце. Тероризам је медијски изигран, популаризиран и пропагиран! Тероризам има више боја, а медији раде стварно лоше, кад "бацају" све врсте тероризма у исти кош! Често не знају одвојити тероризам од других облика насиља. Није све што кажу тероризам, па да можемо све лагано запаковати и "донијети" причу људима, да нисмо могли да избјегнемо неке ситуације, јер смо могли, јер имамо све што требамо на располагању, да одбранимо нападе свих врста! Комуникација у тероризму пуно зависи о инстинкту и карактеру особе, о знању и снаги коју мора човјек имати у грудима када иде сам на "пола пута". Људи који раде у counterterorizmu знају шта значи наћи се на пола пута. Само је једна опција, да дођеш назад: побједити с ријечима, значи одрадити одличну комуникацију.

ДУШАН МИЈУШКОВИЋ, ИНЖЕЊЕР ЗА ГРАЂЕВИНСКЕ ПОСЛОВЕ У ДИРЕКЦИЈИ ЗА РАЗВОЈ И ИНВЕСТИЦИЈЕ

Инжењер на музичкој сцени

Од кад зна за себе музика за колегу Душана Мијушковића запосленог на мјесту одговорни инжењер за грађевинске послове у Дирекцији за развој и инвестиције -представља битну ствар у животу. Музика је енергија која га покреће у сваком тренутку и у сваком расположењу. Још у средњошколским данима често је ишао на свирке и концерте и већи дио друштва се у том периоду бавио музиком, тако да је и сам био укључен у сва музичка дешавања, говори за лист Електропривреда колега Мијушковић. Иако је тек током студија на наговор другова почео свирати бас гитару, није изгубио вољу него чак напротив напредак је био велики па је успјело формирање бенда – Штрајк мозга

Марија Вукотић

Запослен у Електропривреди Црне Горе на мјесту које захтјева одговорност пратећи стално развој и инвестиције у компанији као што је наша, Душан има завидну каријеру, али као што то обично бива са младим и успјешним људима не занемарују ни своје хобије који некад прерасту у додатну професију подједнако значајну као примарна. Да се човек учи док је жив изрека која за Душана дефинитивно важи.

Током студија није му фалило мотивације и жеље да почне учити свирати гитару, а након тога дошло је и до формирања бенда. На питање када је све кренуло, каже да је дружење почело још у основној школи и с годинама постајало све интензивније. Од старта нас је повезала љубав према музици. Једни другима давали смо смјернице у музичком развоју и допуњавали недостатке на том плану, као да смо знали да ћемо једног дана уживати у заједничком музичком бренду и то је тако и било.

Од како је основан Штрајк мозга понудили су кроз свој ауторски рад публици свјетски звук. Бенд је радио на свом стилу, изражавају и препознатљивости. Док год смо ми задовољни, не бринемо каже Душан. На самом почетку свирали су претежно панк музику, а са почетком стварања ауторских ствари почели су и са поджанровима рок музике, док је сада звук бенда најприближнији груге- звуку Сијетла 90-их. Како нијесу хтјели да њихову музику стављају у калупе и да се жанровски ограни-

чавамо први албум је доста шаренолик па има призвукa пунк-а, индустриал рока, метал рока, ХЦ, груге објашњава за наш лист Душан.

Каже и то обзиром да ником од чланова свирање у бенду није извор прихода имамо луксуз да свирамо музику коју ми желимо и не морамо да пристајемо на компромисе, па можда и због тога се боље дефинишемо и кристалишемо. Мијушковић каже да музички правац за који су се одлучили може се сврстати у ундергрунд сцену тако да нема неку ширу публику поготово на овим просторима у данашње вријеме .али оно што је најважније остали смо доследни себи. Пјесме најчешће настају тако што неко од чланова дође са идејом, текстом, музиком и онда заједнички разрађујемо пјесму док не дође до финалног продукта. Текстови су претежно психолошке и социолошке тематике.

Најчешће приказују интерперсоналну борбу, иако су понеки текстови мрачни трудимо се да увјек на крају понудимо и неки излаз, неко свијетло на крају тунела. Свједоци смо да се у последње вријеме дешавају немили догађаји и да млади људи у борби са собом и својим емоцијама често прибјегавају најбржим и најгорим одлукама, и то су најалост неке ствари о којима се не прича довољно. Порука текстова је да увјек постоји излаз и да није срамота потражити помоћ када је неопходна. Данас су у моди неки други жанрови и неки другачији стилови живота, док је рок као музика и као култура и покрет остао на маргинама, што му опет даје неку посебну чар.

Душан каже да је важно остати свој и да буде доследан својим идеалима.Колега каже да је срећан што наш град развија и има фестивалску причу, традиција која се полако али сигурно наставља, па за наш часопис поносно истиче учешће на Лаке фест-у, и Форт Блуес рок фестивалу.

Бенд Штрајк Мозга је почео као четворка, Новица Станишић-бубњеви, Душан Добриловић-електрична гитара, и Александар Никчевић-вокал, и Душан Мијушковић, бас гитара као и вокал.Од недавно дио састава чини и Бојан Добриловић- гитара. Како је сам бенд настао из дружења и потребе да се нешто исказе, на наступима се труде да се добро проведу а и лепе их енергични наступи што публика препознаје, искрен је Душан.

Осим публике позитивне критике смо увјек и добијали од стручног жи-

рија на фестивалима гдје смо наступили (Подгоричка гитаријада 1. мјесто; регионално такмицење бендова у Будви 1. мјесто и наступ прије УУ Групе; Збрка фестивал 3. мјесто, и 1. по гласовима публике; Сарајево рок фестивал 2. мјесто, што их сврстава у бендове од значаја за музичку сцену једног града.

Албум су издали прије двије године, а већ постоји нови материјал од неких десетак нових пјесама, неке су завршене скроз а на неким има још да се ради открива Душан.

Надамо се да ћемо у скоријем времену припремити и издати нови албум, а затим и на наступима презентовати нове пјесме.

За сада некако успјева да усклади обавезе, а да при том не трпи ни посао ни бенд.

Наравно битно је што наилазимо на разумијевање како колега са посла тако и колега из бенда. На питање шта му је битније музика или ипак овај примарни позив, Душан каже да јед-

на ствар не поништава другу, и да га и једно и друго испуњава на свој начин. Кад се човек добро организује успјева да усклади обавезе. Каже и да ту нема превише трансформације, труди се да све што ради ради предано и са љубављу. Могу се повући многе паралеле између музике и посла којим се бави јасан је Душан. Са колегама из фирме редовно игра фудбал и члан је екипе ЕПЦГ 2, која је наступа у радничкој лиги Никшић. Душан каже да генерално не потенцира причу о музици, јер то није област која сваког подједнако занима, али каже кроз осмјех да га доста добро, подржавају иако многим није близак музички правац којим се бави.

Често док радим волим да пустим неку музику, али се трудим да буде нека лаганија блуес/џазз што заиста буде права зен музика за душу. Оно што је најважније да ме памте не као музичара, инжењера него као доброг човека, то су ти најважнији трагови који остају иза нас, закључује Душан.

БОБАН ПЕТРОНИЋ

ВОКАЛ БЕНДА РИТАМ НЕРЕДА

Живимо овај живот

Битно нам је да не одступамо од својих идеала, да смо досљедни и искрени. И тако ће бити до краја, каже Бобан за наш лист

Татјана Кнежевић Перишић

Ритам нерета, новосадска рок група, синоним је за гласну, брзу, енергичну свирку, са снажним, друштвеним порукама. У њиховим пјесмама препознаје се панк, метал и hard core звук, а за 37 година постојања, и 13 албума, од којих су два live, створили су велику базу фанова, остварили велике тираже, као плодан ауторски састав, култних пјесама. Јер, ко није чуо за Пут безнађа, Црно је све, Не, Сјећања, Херој...тај и не зна шта је бунт.

Са Бобаном Петронићем сам разговарала неђе у 3 ујутро, након наступа на Лаке фесту. Одмјерен, паметан, сталожан, након претходне жестоке свирке, која је "дигла" посјетиоце до усјања.

Четврти смо пут овдје, у Никшићу...Доћи ћемо опет, ако

нас позовете, каже. На питање да ли су ти снажни текстови, јаке поруке, нешто што их дефинише сво ово вријеме, Бобан ће кратко: Па морају бити снажни текстови...Матори смо...

А фама која прати овај бенд датира одавно. Због начина облачења и музике коју су свирали, момци из бенда од самог почетка привлаче скинхед популацију, прво новосадску, а затим и ону широм земље. То је тада заиста била револуција. Већ 1991. када излази први студијски албум "Никог нема", јасно је било да су-другачији од свих. Ако је тематика пјесама "сам против свих, за досљедност и самосвјесност", зашто је то тако важно? Зато што јесте важно да човек остане досљедан себи и својим идеалима. Да за свој сан, не одступа ни мили-

метар. Публика то зна, вјерује нам..Никад се нијесмо измакли ни пред ким, увијек смо имали свој пут и тако ћемо гурати до краја. Искрени смо, поруке наших пјесама су јасне. До таквих људи смо допрли и зато сам јако срећан.

Колико сте се, због ставова исказаних највише музиком, осјећали као лик из „Никог нема“, пјесме о човеку који је остао без иједног пријатеља, а колико као лик из „Ноћи“, „Раскршћа“ и „Сна“, пјесми подршке усамљеном човеку, који плаћа цијену своје досљедности?

Све има своју цијену, али ми смо, као бенд, јако повезани, размишљамо исто, држимо се заједно. Уосталом порука да сваки човек треба бити досљедан себи, и није порука за масе. Бити досљедан себи је једино што човека чини човеком. А да би остао човек, нема узницања, нема пречица. Само је један пут.

И кад сте били "државни непријатељ"?

Посебно тада! Али и тада и сада знамо да смо на правом путу и да радимо што треба. Нама је у Србији забрањено свирање на многим мјестима, често и пречесто, али има тих "цепова" слободе, на којима дамо све од себе.

Подржавали сте покрет "Отпор" и мислим да сте им и химну написали, па се десило 5.октобар, а онда сте брзо схватили да опет није ништа у реду, јер се није десило 6.октобар?

Тачно, дошли су још гори. Све је у Србији требало да буде другачије, али није. И даље су политика и људи у понору, сваког дана је све горе и горе..Нама је тешко гурати и живјети са овим, покушавати направити хлеба, али некако успијевамо. Јако нам је битно да смо нас петорица, шесторица прво бенд, а друго да живимо овај живот. То није музика, то је живот.

Али зар не живимо агонију круга?

Па да..Од кад сам се родио, сви ми говоре да ћемо живјети боље. Ево увелико тај живот траје, па не живимо боље. А шта је то, него круг?

И како да се човек онда заштити? Да буде сам против свих?

Сам против свих, ако то значи бити досљедан себи. Бити чист као суза, моћи мирно да спаваш и да се осјећаш као човек.

И бити јако усамљен?

Да, и то. Али видите, ничија није до зоре горјела! Ми знамо да ће све то опет да се мијења, међутим увијек нас плаши ко ће следећи доћи. Никад прави људи нијесу на правом мјесту.

Сатисфакција су сигурно ове уздигнуте руке публике, која пјева сваки стих са вама, која дијели вриједности које промовишете. Да ли се и данашње вријеме, друштво и људи, могу наћи у пјесми „Не“? Колико нас продају, издају, а колико смо јаки да кажемо да никад нећемо постати нови и да ћемо увијек бити као прије?

У свакој пјесми постоји неки свијетли траг да ће све то да се промијени; ми можемо да укажемо на то, ми можемо да причамо о нади; не можемо да мијењамо свијет. Рокенрол је давно изгубио ону оштрицу, убитачност, коју је имао када је мијењао свијет и помјерао људе. Али оно

што можемо је да указујемо на то. Многи људи нас, у тој својеврсној мисији, прате, многи не. И то је живот. Главна да ми никад нијесмо подицали жанровима, масама, политичким ситуацијама, политичарима. Имамо свој свијет и гурамо га и даље.

Драго ми је што сам упознала човека, којему је важно кад се ујутро погледа у огледало, да види личност.

Хвала вам, то ми је и најважније. Тако васпитавам и дијете, трудим се да спозна вриједности за које се боримо цијели свој живот. Ми смо јако хомогена група другара, који живимо то што пјевамо. Већ низ година има јако пуно људи који носе тај осјећај са собом, било је јако тешко, биће још теже, али схватамо да смо некако предодредени за тај пут. На крају, ипак се ради о -љубави!

А нама остаје да се питамо, као што се Бобан пита у пјесми "Другачије", јел и данас живимо туђе животе и паралелни свијет? Какав је ово свијет? Јесу ли душе и главе празне, јел влада неукус и гријех? И да ли има и даље истине?

Текст и фотографије:
Андреја Касом

Вјеровало сам да ће ме само посјета Етни, тај несвакидашњи пејзаж, којег је створила необуздана природна сила, освојити боравком на Сицилији. Преварио сам се. Свака сљедећа дестинација била је прича за себе, све различите, освајају шармом старина.

**ЗБОГ ФИЛМА
ТУРИСТИЧКА АТРАКЦИЈА**

Услиједио је дан наше посјете селу Савока и граду Таормина. Прво смо кренули ка Савоки која се налази у провинцији Месина, тридесетак километара удаљена од Катање. За Савоку кажу да је једно од најљепших мјеста у Италији. Можда, ја то не могу тврдити, али могу потврдити да је била под утицајем Римљана, Византинца, Арапа и Нормана, сви они су оставили свој траг у остацима разних грађевина, од двораца до средњовјековних цркава.

Било је узбудљиво возити се узбрдицом која води до села, иза сваке кривине пружао се поглед на околину који је освајао. Кажу, до снимања филма, пут је био узак, а након њега морали су га проширити јер је кренула навала туриста да посјете локацију на којој је сниман легендарни филм »Кум«, ненадмашног режисера Френциса Форда Кополе. И сами смо

Острво мојих снова (III дио)

Одавно сам маштао о одласку на Сицилију, некако ме је увијек разбијало питање постављено себи, што ако се деси ерупција Етне? Пут сам одлагао док нијесам преломио у себи и казао нека буде што бити мора.

И гле чуда, дан након наше шетње кратерима Етне,

Етна је почела са ерупцијама, у почетку благим, да би након нашег одласка постале жестоке.

Пет дана на Сицилији су дани које ћу памтити,

по старинама које су на сваком кораку, по

предусретљивим, љубазним људима, конобарима који су ме након другог сјеђења у њиховим кафитеријама,

ресторанима ословљавали »Caro amico«.

Катаниа је била наша лука свих пет дана, Хотел Umberto

House наш дом; посјетили смо село Савока које је

популарност стекло по филму »Кум«; шетали улицом

Таормина са чувеним грчким амфитеатром; пењали се кратерима Етне на висини од 2000 мнв; пролазио уским

улицама Сиракузе које су ме довеле до тврђаве Maniace Castle најјужније тачке Италије; посјету завршили шетњом

малим градићем Ното које је уврштено у сто најљепших мјеста на свијету, под заштитом УНЕСКО; Палермо сам

прескочио, поново желим да се вратим Сицилији

били свјedoци гужве, иако су били релативно рани јутарњи сати. Гужва испред бара »Vitelli« који је популарност стекао сценом када је Ал Паћино снимио легендарну сцену просидбе, наћерала нас је да прво кренемо у обилазак села, малом уском улицом до катедрале Св. Луције на чијем улазу се снимала позната сцена вјенчања. Да би се ушло у катедралу обичај је да се да добровољни прилог у износу од 1 еура. Са задовољством сам то урадио, нијесам могао дозволити себи да дођем до њеног прага а не уђем унутра.

Са платоа катедрале пружа се јединствен поглед на Савоку, окружена зеленилом прошарано маслинама, на многе руиниране објекте, жалосно је не обновити их - вратити им првобитно стање, задивљујућим погледом на Јонско море. Врелина дана почела је да узима свој данак, тако да сам пожелио да се што прије наћем у некој ладовини, постало је тешко за дисати. Жао ми је што нијесам посјетио замак Пентефур, капуцинску крипту у којој се налази 37 мумија. То је још један разлог да се Сицилији поново вратим.

Виттели Бар, нијесмо могли прескочити, иако смо више од уре чекали да уђемо на његовој тераси, да се у хладовини вратимо мало себи, освјежимо гранитом, која је једино у тим тренуцима могла помоћи. Радозналост ме је ћерала да видим и унутрашњост бара, у којем је једна просторија претворена у спомен собу на снимање филма. Ужитак ми је био комплетан.

**ТАОРМИНА ОСВАЈА
НА ПРВИ ПОГЛЕД**

У Савоки сам желио остати дуже, натенане посјетити све, али морало се кренути даље, по програму је била посјета Таормине. Таормина је од Савоке удаљена деветнаест километара. То је мали град на источној обали Сицилије, између Месине и Катање. Град је смјештен на платоу испод планине Монте Тауро, одакле доминира на два залива, и има прелијеп поглед на Етну.

У Таормину смо стигли у најгоре доба дана, када је Сунце немилосрдно пекло, али није било одустајања, морало се што више тога виђети у овом граду који је најпопуларнија туристичка дестинација на Сицилији. Туристи су почели да га посјећују још од XIX вијека.

Испресијецана са малим улицама, са мноштвом средњовјековних цркава, малим пролазима Таормина

заиста човјека враћа у прошлост, са шармом и љепотом које одмах освоје. Велики број ресторана са одличном храном, кафића, сладолед барова, сувенирница, продавница са најпознатијим свјетским маркама...

У Таормини смо имали сасвим довољно времена, могли смо је прешпартати и уздуж и попреријеко. Нијесам стајао. А има се што и виђети. Градска Дуомо асоцира на катедралу, али је то у ствари норманско-арапска црква изграђена у XIII вијеку. Занимљива је икона мајке Исусове у мозаику из доба Византије. Она се налази у пролазу испод куле са сатом дуж улице Цорсо Умберто. Постоји доста барокних грађевина, а услед британског утицаја ту је и англиканска црква.

Незабораван је и грчко-римски амфитеатар, који је један од највећих

на Сицилији. Иако по програму није била предвиђена његова посјета, вјероватно због високе цијене карте, ја нијесам могао одољети, упутио сам се сам према њему, док је група кренула ка Ботаничкој башти. Не жалим високу цијену карте, сваки дати еуро вриједи за оно што човјек може доживјети и виђети. Врелина дана никако да стане, док сам се пењао степеницама амфитеатра био сам мокар до голе коже, срећа у рукама сам имао резервну мајицу, свака проливена кап зноја вријеђела је посјете овом величанственом објекту.

Како је град смјештен на самој литици, остала је жал што нијесам остварио вожњу жичаром од града до неке од његових плажа. Знаш, то би био још један посебан доживљај, али времена за то, овог пута, нијесам имао.

Ако се нисам забројао, овдје влада једноумље.

Бог све види зато што не чита новине и не гледа телевизију.

Да ли је истина и у винима од наших аутохтоних сорти?

Дну је непријатно ко га све дотиче.

Док ствара, не мисли на публику. То се у његовом дјелу види.

Ђаво је дошао по своје, али и то је неко здипио прије њега.

Знају ли ти код куће да си кандидат?

Идиоти су се толико намножили да их има и без политичких функција.

Излаз у случају опасности не помаже јер ни напољу није ништа безбједније.

Кад већ добијаш књижевне награде, зашто не пишеш боље?

Кад си предсједник свих грађана, ниси сав свој.

Каква координација покрета и говора! Чим зине – слаже.

Након полицијске тортуре, ваша унутрашња љепота ће доћи до изражаја.

Не само да се не зна шта би било кад би било, него се не зна ни шта јесте када јесте.

Немарна сјеча стабала: сјеку их и не маре о шта ћемо да се вјешамо.

Нећемо ширити говор мржње.

Наћи ћемо љепши начин да вам саопшtimo шта осјећамо.

Оаза девастира пустињу.

Од нечега мора да се умре. Срећом, овдје нема ничега.

Пријаве на конкурс које не садрже мито сматраће се непотпуним и неће бити разматране.

Са великим успјехом излазимо у сусрет захтјевима свих којима није ни до чега.

Спалили су га на ломачи. Топла људска прича.

Спортским жаргоном речено, пенали одлучују.

У стрпљењу је спас, али објасните ви то хитном случају.

Целат је спреман за наступ. Осјећа да ће да покида.

Што је човјек, а мора бит' човјек. Шта ће, није до њега...

Бојан Рајевић

Платон:

Незнање је коријен и стабло зла.

Буди љубазан, јер сви које упознаш воде тешку битку.

Ако неко тачно мисли, а не зна да за то наведе разлоге, то није ни знање ни незнање.

Лако можемо опростити дјетету које се боји мрака. Права трагедија у животу су људи који се боје свјетлости.

Боље ћете упознати некога за један сат игре, него цијелу годину разговора.

Човјек је биће у потрази за смислом.

Људи су као земља, могу вам помоћи да растете као особа или успорити ваш раст и претворити вас у обични коров.

Мудри људи говоре зато што имају нешто да кажу. Будале зато што морају нешто да кажу. Знање је истинско мишљење.

Покушавам да мислим, не збуњујте ме чињеницама.

Храброст је посебна врста знања и учи нас како треба да се плашимо онога чега треба да се плашимо и како да се не плашимо онога чега не треба да се плашимо.

Постоји само једно добро, а то је знање, и једно зло, а то је незнање.

Неки људи вјерују све, само ако им се шапне.

Праведност је врлина великих људи.

Прва и најбоља побједа је освојити себе.

Заљубљеници виде на свијету само себе, а заборављају да их види свијет.

Желите ли створити нешто велико, уложите у то цио живот.

Љубав је озбиљна ментална болест.

tanja.nikcevic@epcg.com

НАГРАДЕ
104. КОЛА:

XIAOMI REDMI A3
SMARTPHONE TELEFON

x1

XIAOMI SMART
SMARTWATCH

x5

MOYE AURRAS SLUSALICE

x5

FISHER ELEKTRICNA
GRIJALICA

x5

DEFENDER LITE TORBA

x5

„БУДИ У ТОКУ
– БУДИ У ИГРИ“

104. КОЛО
НАГРАДНЕ ИГРЕ

„БУДИ У ТОКУ
– БУДИ У ИГРИ“

104. КОЛО
НАГРАДНЕ ИГРЕ

„БУДИ У ТОКУ
– БУДИ У ИГРИ“

„БУДИ У ТОКУ – БУДИ У ИГРИ“

ПРАВИЛА:

Право учешћа у наградној игри имају само запослени у ЕПЦГ који тачно одговоре на питање и пошаљу купон са одговором и личним подацима. Сваки запослени може послати само један купон. Сви који пошаљу два или више купона, као и они који погрешно одговоре на питање, биће дисквалификовани.

Наградну игру приређује Сектор за корпоративне комуникације, те запослени у њему не могу учествовати.

Купоне је потребно послати најкасније петнаест дана од датума изласка листа на адресу ЕПЦГ, Сектор за корпоративне комуникације, Вука Караџића 2, Никшић, са знаском „за наградно игру“, или убацили у за то предвиђене кутије.

Добитници ће бити контактирани по извлачењу, а њихова имена објављена у наредном броју листа Електропривреда.

КОМИСИЈА ЗА ИЗВЛАЧЕЊЕ:

Милица Абрамовић (Сектор за корпоративне комуникације)

Миодраг Вуковић (Сектор за корпоративне комуникације)

Име и презиме: _____

Пословна јединица: _____

Број телефона: _____

е-маил: _____

Одговор: _____

Име и презиме: _____

Пословна јединица: _____

Број телефона: _____

е-маил: _____

Одговор: _____

НАГРАДНО
ПИТАЊЕ

КОЈИ ДАТУМ СЕ
ОБИЉЕЖАВА
КАО ДАН ТЕ
ПЉЕВЉА?

ДОБИТНИЦИ
103. КОЛА

FISHER FS 015 Rostilj X1
Милуша Тончић (ХЕ Перућица)

Xiaomi REDMI A
3 SmartPhone telefon X1
Момир Ђаласан (Дирекција за ИМС)

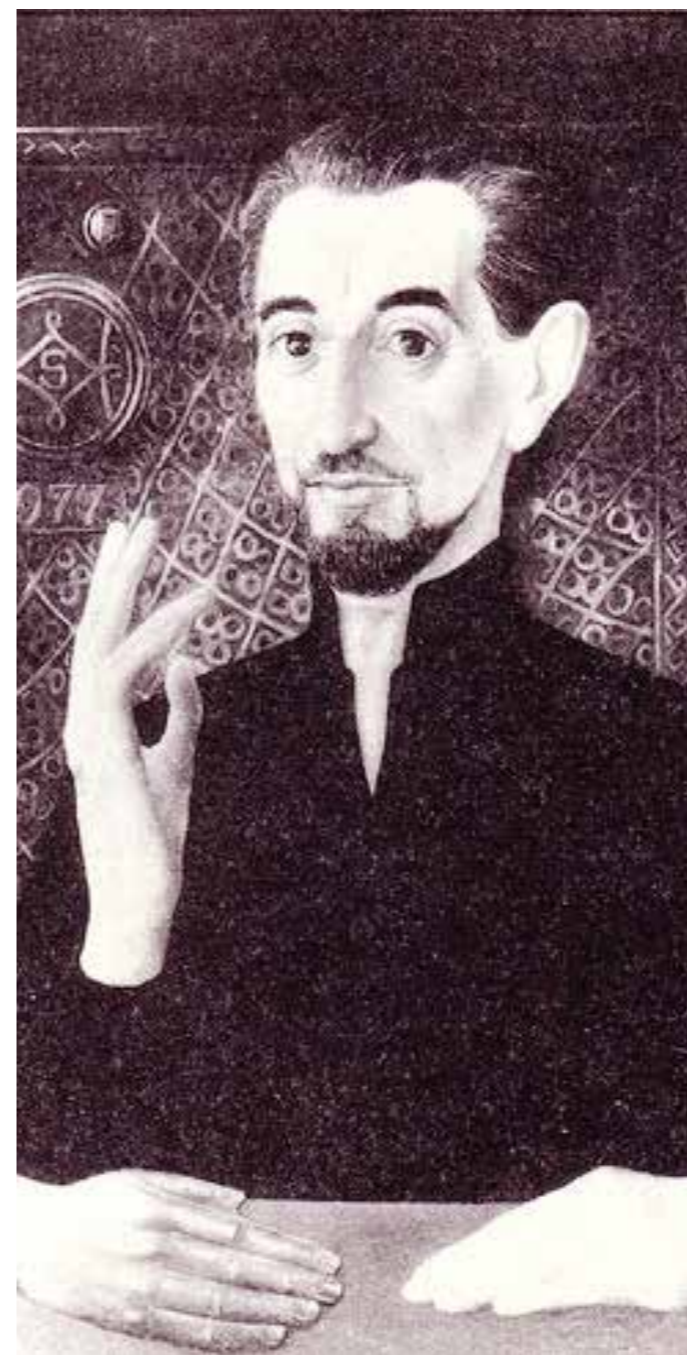
Xiaomi Smart Smartwatch X5
Татајана Килибарда (Дирекција)
Милош Симуновић (Дирекција)
Вања Милатовић
(Снабдијевање Подгорица)
Ђорђе Вукотић (ХЕ Перућица)
Антоанета Карас
(Снабдијевање Подгорица)

Moje Aurras Slusalice X5
Ивана Мићковић (Дирекција за ОИЕ)
Ивана Кандић (ХЕ Пива)
Предраг Тодоровић (РЦ Подгорица)
Немања Дајевић (Дирекција)
Милош Биговић (Дирекција)

FISHER Elektricna Grijalica X5
Добрила Милинковић (ТЕ Пљевља)
Сретен Гојковић
(Секретаријат извршног директора)
Дарко Пурић (ТЕ Пљевља)
Јелена Јовановић (ОЈ Херцег Нови)
Милена Вулановић
(ФЦ Снабдијевање)

DEFENDER Lite Torba X5
Милица Пуровић (Дирекција за ОИЕ)
Зоран Мрдак (ТЕ Пљевља)
Луција Митрић (ХЕ Пива)
Дарко Ројевић (ХЕ Пива)
Наташа Клачар-Вујичић (Дирекција)

ФЕНОМЕН ЧУДА У ДЈЕЛУ „ВРЕМЕ ЧУДА“ БОРИСЛАВА ПЕКИЋА

*„Свему има време и сваком послу под небом има време.
Има време кад се рађа, и време кад се умире;
време кад се разваљује, и време кад се гради;
време плачу и време смеху...
Нараштај један одлази, други долази,
а земља стоји увек“.*

(Књига Проповједникова)

Дјело које представља полемички дијалог с Библијом и омогућава ново читање канонских текстова, заснованих на сукобу двају времена и свјетова, са упечатљивим јунацима и њиховим невољама, насловљено је симболичком синтагмом „Време чуда“. У ову књигу Борислав Пекић интегрише новозавјетну легенду о Исусу Христу спајајући искуство Старог и Новог завјета са искуством приповиједања. Књига је подијељена на два дијела: „Време чуда“ и „Време умирања“, у којима Пекић описује како долази до чуда и шта свако од чуда представља за протагонисте дјела. Да ли су Исусова чуда носиоци позитивних или негативних значења? Како се понаша човјек над којим је извршено чудо? Интерпретацијом различитих прича, ликова и њихових судбина, аутор даје одговоре на нека од кључних питања дјела: Да ли су се чуда заиста догодила? Ако јесу, који је њихов смисао? Јесу ли она оправдана ако угрожавају човјекову егзистенцију? Шта чудо представља за човјека: исцјељење или пречицу до смрти? Зар човјек који иде по земљи, а стреми небу, а у крајњој линији не припада ни небу ни земљи, али ни самоме себи, заслужује да се назове Спаситељем несрећних душа?

Пекић је доказао да постоји животни пут човјеков, другачији од онога који је унапријед детерминисан. Као што Писмо може да се збуди или не збуди, тако и човјек може а не мора да бити заробљен оковима канонизованих образаца. Поред тога, аутор је реконструкцијом једног свијета успоставио дијалог између свог текста и постојећег мита и тако оригиналном умјетничком имагинацијом конструисао јединствен књижевно-умјетнички ентитет.

Пекић је испитао функцију чуда на примјеру појединачних људских судбина, одузео му његову митску функцију и тако успоставио онеобичени модел читања, по којему је човјекова судбина замишљена другачијом од оне каква је Светим писмом одређена.

Припремила:
др Маријана Терић

